

בס"ד

**הפוחח שער
לדופקי בתשובה**

סיפורים מעובדים

למעין היקר, בקובץ זה סודרו, סיפורים ידועים לתועלת הצעירים. וכל סיפור צריך לדעת כיצד להגישו, למי, ובאילו מילים. ותן לחכם ויחכם עוד.

יש לשים לב להבחין בין סיפורים שהם מדרשי חז"ל, או מעשים שהועתקו מקדמונים כלשונם, לבין סיפורים שעובדו, וסיפורים ומשלים אחרים לעורר יר"ש, והתעניינות השומעים.

יודגש שכל הנמצא כאן הוא כתוספת לדברים העיקריים והיסודיים שיכולים להמסר כסיפור.

תיאור סדר המשפט בשמים ששוקלים את כל המעשים, הנרמז במזל חודש תשרי מאזניים, וה' מעביר את כל באי עולם לפניו כמו כבשים, ושלושה ספרים נפתחים נמצא במסכת ראש השנה דף טז: - יח.

סיפור קריאת התורה, פקידת שרה, להרחיק משכן רע, כוחה של תשובה אפילו של רשע כישמעאל, ועקידת יצחק.

סיפור ההפטרה שהוא פקידת חנה. בו רואים את כוחה של תפילה לשם שמים, ביום ראש השנה נפקדו שרה רחל וחנה.

ביום הכיפורים יש את קריאת התורה, שהוא סיפור סדר העבודה בבית המקדש, ובכללו השעירים, עומדים צפופים ומשתחוים רווחים, הלשון שהלבינה לסימן לכפרה.

ומפטיר יונה שכולו סיפור, שניתן להעמיק בו מגיל קטן ועד זקנה ושיבה.

לע"נ ר' משה ב"ר יהודא אריה ז"ל

ומרת שיינדל ב"ר אברהם יוסף ע"ה

מהדורת אלול תשפ"ד

לקבלת הקובץ (סגור / וורד)

□□□□□□□□ 9997486@□□□□□□.□□□□

תוכן עניינים

5	אלול
5	השופר, קול דודי דופק פתחי לי
8	אלול של גדולי ישראל - ליקוט
9	אחת שאלתי - ההילך
10	הרכבת והכפרי
11	רק סוס אינו פוחד
13	עונש על מתח מיותר
14	מוישלה ישן
18	בודד באי
20	להספיק להשליך את העוולות בזמן
21	תפילה שלמה ולפני גזר הדין
22	הסיפור של מי שלא נמלט בשנה שעברה
22	הליסטים שנזכרו לשוב בתשובה בעולם הבא
23	כת של ליסטים
24	חתירה מתחת כסא הכבוד
26	איון הדחיין
32	ראש השנה
32	זונדל קם לסליחות
36	לעמוד בניסיון הכעס בראש השנה
37	היהודי בתוכו באמת, הוא טהור וצדיק, ליקוט
39	ספר אור זרוע הלכות ראש השנה
42	מראשית השנה ועד אחרית שנה

4	
42 בזכות קיום מצוה בעיתה
43 הזמיר
43 עבודת התשובה
43 שער מחיר הדגים
44 עבירה גוררת עבירה
44 רב הונא בריה דרב יהושע שב לחיות בזכות ויתור
45 מעשה שנגלה לרבי אבא
45 פתחו לי פתח כחודו של מחט
46 פתחו לי פתח – להיות עקבי בלי לסגת
46 יום הכיפורים
47 סעודת ערב יום הכיפורים
49 מסירות לזולת
53 אמירת תהילים

אלול

השופר, קול דודי דופק פתחי לי

"אִם יִתְקַע שׁוֹפֵר בְּעִיר וְעַם לֹא יִחַרְדּוּ" (עמוס ג. ו)

בעבר אנשים היו גרים בעיירות, ומדי פעם עלולה היתה להגיע לעיר התקפה מצד אויבים או שודדים שבאו להתנפל על בני העיר לקחת את ממונם, ולקחתם לעבדים, אמצעי תקשורת להזעיק עזרה ממרחק לא היו.

ומה היו עושים? בכל עיר היה בקצה העיר מגדל שמירה גבוה ולמעלה היה עומד צופה, ובמקרה שהיה רואה אויבים מתקרבים ממרחק, היה נוטל שופר ותוקע תקיעות רמות, כשהיה נשמע קולו של השופר, כל בני העיר היו מניחים מיד את כל עיסוקיהם ועבודותיהם, ואצו רצו ליטול כלי זיין, והתייצבו כולם להגן על בני העיר מפני האויבים. על זה אומר הנביא: האם יתכן שהצופה יתקע בשופר בעיר, שופר שהוא צפירת התראה למלחמה, ועם לא יחרדו?

חכמינו זיכרונם לברכה תיקנו וקבעו להתריע בחודש אלול בשופר כל יום ויום בכדי להתריע על הסכנה והמלחמה ההולכת וקרבה מדי יום, בכדי להתעורר להגן על נפשנו ונפש בני ביתנו ובני העיר, וכן על ממונינו וכל קניינינו.

תקיעת שופר זו לא נעשית לפי התראתו של צופה סתם, אלא לפי התראתם של חכמי ישראל, זו לא תקיעת שופר כאילו, אלא תקיעת שופר שהיא התראה של ממש.

התקיעה להתריע שלא יטעו שנית

טעם נוסף לתקיעת השופר הוא שהיא תקיעה של יראת שמים ויראת חטא, זכר לתקיעת השופר במדבר שהתריעו בכל יום להזכיר 'משה עלה למרום' ועל ידי תקיעת השופר מדי יום לא יטעו שוב בחשבון הימים, כמו שטעו בפעם הראשונה שעלה שטעו בחישוב יום אחד וטעו בעגל.

ארבעים ימי רצון

משה רבינו היה ארבעים יום בשמים עד שהקב"ה נתרצה לגמרי לישראל ביום הכיפורים. ולכן נקבעו ימים אלו מראש חודש אלול עד יום הכיפורים לארבעים ימי סליחה וימי רצון, כשעולה על כולם יום הכיפורים עצמו בו נתרצה ה' לגמרי לישראל.

מעלית

חז"ל אומרים 'פתחו לי פתח כחודו של מחט...' "אם כנסת ישראל יפתחו בתשובה כפתחו של מחט, אני אפתח להם שערים גדולים" (זוה"ק פרשת נח). 'בא לטהר מסייעין אותו..' ימים אלו נקבעו מימות משה רבינו שסלל את הדרך לתשובה בימים אלו. כמו בנין גבוה של מאה קומות וזה מאוד קשה לעלות, אבל הכינו בו מדרגות נעות ואדם צריך רק להיכנס וללחוץ על כפתור, והוא מגיע למעלה במהירות ללא טרחה,

אבל מעט השתדלות עלינו לעשות ולטרוח לעמוד על המדרגות, ולתת להם להובילנו אל על, אולם יהודי שכל כך מתעצל עד שעומד בצד והמסוע והמדרגות עוברים ועולים ואינו מתקדם לעמוד עליהם, הוא יישאר אי שם רחוק, ולאחר מכן גם ברגל כבר לא יגיע.

כן מי שבימים אלו של פתיחת שערי התשובה לכלל ישראל, הוא נשאר אדוק ודבוק בהרגליו כמימים ימימה, אינו עושה את המעט שהוא לקבל את רוח הטהרה משמים, לעזוב את העבירות, ולהתחזק במצוות. הרי שימי התשובה חולפים על ידו כמו קרונות רכבת ובטלן זה בוחר להישאר בתחנה.

מה נואלו האנשים

כתב בספר שערי תשובה לרבינו יונה (שער ב יד'): "בעשרת ימי תשובה, הירא את דבר השם, לבו יחיל בקרבו, בדעתו שכל מעשיו בספר נכתבים, ובעת ההיא האלוקים יביא במשפט את כל מעשה על כל נעלם אם טוב ואם רע, כי האדם נדון בראש השנה וגזר דין שלו נחתם ביום הכפורים.

ובעת אשר ידע האדם כי יביאו את דינו לפני מלך בשר ודם, הלא יחרד חרדה גדולה וישית עצות בנפשו, ובכל דרכי הריצות יחיש מפלט לו, ולא תעלה על רוחו לפנות על ימין או על שמאל ולהתעסק ביתר חפציו, ולא ישגיח לפתח ולשדד אדמתו, ולא יפנה דרך כרמים, ולא יתרפה ביום צרה מהכין לב להינצל כצבי מיד.

לכן מה נואלו היוצאים לפעלם ועבודתם עדי ערב, בימים הנוראים ימי הדין והמשפט, ואינם יודעים מה יהיה משפטם! הלא להגותם יהגה לבם ביום שידובר בם, שנאמר (שיר השירים ח, ח): "מה נעשה לאחותנו ביום שידובר בה".

וראוי לכל ירא אלוקים למעט בעסקיו ולהיות רעיוניו נחתים, ולקבוע ביום ובלילה עתים, להתבודד בחדריו, ולחפש דרכיו ולחקור, לקדם אשמורת, ולהתעסק בדרכי התשובה וכשרון המעשה, ולשפוך שיח, ולשאת תפלה ורנה, ולהפיל תחנה.

והעת עת רצון והתפלה נשמעת בה, כענין שנאמר (ישעיה מט, ח): "בעת רצון עניתך וביום ישועה עזרתך", ואמר רבותינו זכרונם לברכה (יבמות מט ב, ישעיה נה, ו): "דרשו ה' בהמצאו" - אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים.

ומצות עשה מן התורה להעיר אדם את רוחו לחזור בתשובה ביום הכפורים, שנאמר (ויקרא טז, ל): "מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו", על כן הזהירנו הכתוב שנטהר לפני ה' בתשובתנו והוא יכפר עלינו ביום הזה לטהר אותנו".

השערי תשובה בז למי שמבטל את הימים האלו של אלו ועשרת ימי תשובה על עסקי שעה ופעולות קטנות. גם במלחמות עולם (בין גוים לגוים), היו כאלו שנמלטו מן הסכנה, והיו כאלו שעסקו בחיי שעה והתנהלו בחיי שגרה עד שהגיע סופם...

כמו מי שהגיע לעסקת גדל"ן גדולה לייסד עיר, לעזור לציבור ולפתור לעצמו הרבה בעיות בחיים, והוא, מבזבז את זמנו בעיסוק של איסוף בקבוקים ריקים, להרוויח פרוטות של פקדון שנותנים לעידוד מיחזור.

אמר המשגיח מפוניבז' רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל: יהודי שר בשמחת תורה עם ספר תורה ביד שזה חמור מאוד, "טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף", וכי כמה פעמים ביטל תורה בשביל להרוויח פרוטות, כמה צריך לראות להעריך את התורה, תפילה, והזמן היקר לעסוק בהם.

בלעם נביא אומות העולם נאמר עליו "כִּי יִדְעָתִי אֶת אֲשֶׁר תִּבְרָךְ מִבְּרַךְ וְאֲשֶׁר תֵּאָר יוֹאָר" (במדבר כב, ו) ומה היה כוחו? הגמרא אומרת שהוא היה מומחה שידע לכוון את השעה הראויה שקללתו תקבל, ובזה התפרסם לבעל מופת והרציו לו כספים רבים מכל המדינות. הימים הקדושים האלו, אלו הימים הרצויים בשנה לתפילה...

מה נואלו ומה נשתטו

ספר אורחות צדיקים שער התשובה: "כאשר יגיעו עשרת ימי תשובה, אז כל אדם יעורר לבו ויזדעזע נגד יום הדין, כי יחשוב כי כל מעשיו בספר נכתבים, ובעת ההיא האלוקים יביא במשפט את כל מעשה וכל נעלם, אם טוב ואם רע. כי האדם נידון בראש השנה וגזר דין שלו נחתם ביום הכפורים (ראש השנה טז א).

הלא בשעה שמביאים האדם למשפט לפני מלך בשר ודם, הלא יחרד חרדה גדולה, וישית עצות בנפשו, ולא יעלה על לבו לעשות שום דבר אחר זולתי למצוא זכות איך יינצל מן המשפט.

לכן מה נואלו ומה נשתטו אל שאינם יודעים איך יהיה משפטם, ועוסקים בדברים בטלים זולתי התשובה למצוא חן לפני הדיין הגדול!

לכן ראוי לכל ירא שמים למעט בעסקיו ולהיות רעיוניו נחתים, ולקבוע ביום ובליילה עתים, ולהתבודד בהזריו ולחפש דרכיו ולחקור, ולקדם אשמורות, ולהתעסק בדרכי התשובה".

אלול של גדולי ישראל - ליקוט

בעיירה סובלק היו החנויות נסגרות בהדרגה מר"ח אלול, עד שבועיים לפני ר"ה, היו כבר כל החנויות סגורות.

על רבי איצ'לה פטרבורגר כתבו שכל גופו היה נרעד ונרעש מימי הדין אשר אי אפשר להעלות על הניר.

הבני יששכר לא היה מסוגל לכתוב וגם כשניסה לא הצליח.

היה ידוע שאי אפשר היה לדבר עם הבית הלוי מתחילת חודש אלול.

נכדו הרב מבריסק אמר על עצמו שכשהוא נזכר שבעוד שבועיים ראש השנה אין לו הנאה משום דבר.

מרחן החתם סופר היו פניו מוריקות מתחילת אלול עד אחרי הימים הקדושים.

הגרצ"פ פרנק זצ"ל סיפר שכשהיה קטן הלך לשמוע שמועס' מהגאון רבי ישראל סלנטר באלול וישב על המדרגות של ההיכל והביט בפני הגרי"ס ונחרד עד שנפל למטה!

המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל היה חש כאבים בבטנו מפחד ימי האלול. (קדוש אלול, רעדה יאחזון)

אם רואים אנו מי שאינו חרד, זה מפני שהוא איש בער ין, אבל עלינו ללמוד ממי שכן יודע את היראה והחרדה מימים אלו.

אחת שאלתי - ההילך

מעשה בעני נכה רוח, חולה, גלמוד, מחוסר בית, ונגרר מבקתה לבקתה עם צרור חבילותיו ההולכת ומתמעטת.

אין לו מזון וגם לא שיניים בריאות ללעוס ארוחה. מדיף ריח מבחיל ושנוא לכל.

רדוף מבתי משפט, ומלא באויבים, מושא לתביעות משפטיות בסכומים אדירים, ואף להישפט כאחרון הפושעים, בכל תחום חשוד בעיירה.

לבוש בקרעים ונעול בטלאים, נעדר השכלה, מלא בבעיות רפואיות דחופות שיש בהן משום פיקוח נפש, מלא בחבורות מכף רגל ועד ראש,

כתוצאה ממצבו סובל מהתפרצויות שעשויות להושיבו במוסד סגור במחלקה בטיחותית.

יום אחד התמזל מזלו וכשהמלך נסעו למסע ציד ביער, פגע בו שוכב רפה רוח ומוזנח, חמל עליו כבן ממלכתו, והציע לו שיבקש ממנו משהו וימלא את בקשתו.

חשב ההלך מה כדאי לבקש, ומה בצע כי אבקש הלא כל מה שאבקש יחסרו לי מאה דברים חיוניים אחרים, שמא עדיף לי להיעזב במצבי המדוכדך, ולא לבקש כלום?

עד שעלתה בדעתו הצעה שלא ניתנת לביטוי, להתקבל לאימוץ בחצר המלך: ואז ביקש אנא קרבני אליך, שאני לגור בחצר ארמונך, להיות מבאי חצרך. ואז אתפטר בבת אחת מכל הצרות כי בחצר המלך יש רופאים, יש בגדים מגורים ומזון, מורים להשכלה, הוא גם ידאג לו להקים משפחה, ויהיה מגן לו מכל דבר רע.

ואכן המלך בדק כמה כנים דבריו להיות נאמן לו באמת ומבאי חצרו, ולקחו אליו.

כן עם ישראל מגיעים דלים ורשים לימי הדין ומקדימים לבקש אחר כל תפילה בקשה אחת קירבת ה' ולא דבר אחר, בקשה הכוללת הכל ברוחניות ובגשמיות.

הרכבת והכפרי

מעשה בנער כפרי שמעולם לא התרחק מאזור הכפר, הוא לא הכיר ולא שמע על העולם הגדול שבחוץ. לא היה מי שיספר לו, וגם אם היו מספרים לו הוא לא היה מבין.

יום אחד החליט לטייל להנאתו, ארז צרור מאכלים פשוט ושתייה, ויצא אל עבר הנהר, משם חלף בדרכי עפר, על פני שדות בור וגבעות, נח בצל העצים והתרחק מהכפר להנאתו, כשהוא משביע את עיניו מהנופים החדשים שרואה לראשונה בחייו. בשעות אחר הצהריים המאוחרות הגיע לפסי רכבת. הוא לא ידע מה זו רכבת ולא מה הן פסי הרכבת, המושגים שלו בעולם נגמרו באכילה שתייה, סוס ועגלה...

לעיניו העגולות והנבוכות נגלתה מיטה ארוכה ולבנה שכמותה לא ראה בחייו, מרוצפת באבנים מסודרות, ובצדדיה מוטות ברזל עבים וחלקים, מיטה כזו יפה לא ראה בחייו...

העיפות הכריעה אותו והוא נשכב לו להנאתו לישון שנת ישרים בשלווה על המיטה הארוכה כמו שכתוב "מתוקה שנת העובד". בינתיים הרכבת התקדמה באופן, באותם ימים הרכבות נסעו פחות מהר מהיום, הקטר השמיע צפירה קלה, והכפרי נעור משנתו התיישב על ה'מיטה', הביט בהנאה על המיטה הארוכה והיפה שמצא לו לנוח מעמל הדרך.

הקטר שזיהה נקודה חשודה ביותר על הפסים, החל לצפור בקול רם, לאותת לו לפנות את המסילה, שאם לא, קץ חייו קרב והולך, הולך ומתקרב...

הכפרי דגן כביכול הבין את האיתות, נהנה מהצפירות הרמות, והחל לרקוד לקול הצפירות שהלכו והתחזקו, הלכו והתקרבו, ודמו יותר לתופים רועמים מאשר למנגינה. הקטר לא ידע את נפשו, הרכבת עם משקלה האדיר דוחפת בעוצמה אדירה קדימה, עם כל רצונו הטוב אין באפשרותו לבלום בתוך טווח נסיעה כה קצר.

הקטר חמל על הבחור שעל הפסים והחל צופר חזק יותר, הכפרי התלהב, והחל לרקוד חזק יותר, הקטר כבר ראהו, והחל לסמן בידיו שיזוז מיד, הכפרי שלא חשב שעליו לשנות כיוון חשיבה הבין מהתנועות החזקות, שעליו להגביר את קצב הריקוד המהנה, הרגע האחרון כבר מגיע, והכפרי מפזז ומדלג מרגל לרגל. מחקה את תנועותיו של הקטר האדום מכעס, והכפרי דגן מולו כולו אדום מרוב ריקוד.

ואז כשהרכבת כבר ממש במקום, רץ במהירות לעברו רועה זקן, שהבין מהצפירות הלא מסודרות שיש בעיה שם למעלה, שכנראה אחד מ'חכמי' האזור מתחכם מול צפירות הקטר, ועם ראש המקל סבא שלו, תפס את הכפרי הכסיל בצווארו והשליכו הרחק מהמסילה. שבריר של רגע לאחר מכן הגיע ההדף האדיר של קטר הרכבת, ולאחריו עשרות קרונות כבדות משקל...

והנמשל, צפירות הרכבת הן הן קולות השופר, זה לא קולות זו התראה, ועלינו לשמוע אל הזקנים המנוסים והמבינים שיודעים את משמעותם, ולברוח מפני הסכנה עליה מתריע השופר "שפרו מעשיכם וברית לא תופר".

רק סוס אינו פוחד

אדם שלא מצא כל עבודה, ולחם אין לפי הטף, נאלץ לעבוד בעבודה מסוכנת של 'מבריה מכס' פעם בתקופה הוא היה יוצא לדרך חתחתים מסוכנת של הברחת הגבול עם סחורות האסורות להעברה בגבולות.

כל היציאה לדרך חתחתים זו כרוכה היתה במתח בל יתואר, כבר מעת יציאתו של הסוחר מביתו החל לרעוד מפחד, ממה שמצפה לו אם יתפס בגבול.

לעומתו העגלון שידע על הסחורה המוברחת, לא חשש כל כך, יכול הוא לגונן על עצמו ולומר שאינו יודע מה מכילים הארגזים והשקים של נוסעיו. אך כשהגיע היום בו עוברים את הגבול, גם הוא ירא לנפשו, מי יודע, אם ימצאו בעגלתו את הסחורה המפלילה, אם לא יעלילו עליו שהוא שיתף פעולה נגד הממשל, ואולי לפתע יחליטו שהוא ורק הוא המבריה.

אמנם כל יתר נוסעי העגלה רגועים, הם יכולים ליהנות מן הנוף המוריק, ולפזם מנגינות עליזות, לקול שקשוק גלגלי העגלה. אך משנראה הגבול באופק, ובתווך נראים השוערים בודקים היטב כל עגלה ועגלה, החרדה לפתה אף אותם, מי יודע אולי יעלילו על כולם יחד שהם שותפים למעשה ההברחה, ואינם אלא מחופשים לסוחרים זרים.

מאה צעדים לפני הגבול, הסוחר המבריה אינו מסוגל להתרכז בכלום, מלבד פחד שומרי הגבול, תחת למעטהו הטבעי, ליבו מפרפר מפחד. העגלון מתפקד כמאובן, וגם יתר הנוסעים נושאים במתח כבד מאוד.

היחיד שעבר את כל השלבים ולא אחזו כל פחד הוא הסוס, הסוס לא הבין כלל את משמעות הפרת צו המלוכה, ואת המתח שבבדיקת שומרי הגבולות.

מי אינו פוחד? הסוס אינו פוחד.

אי הפחד אינו מעיד על חכמה אלא מעיד על חוסר הבנה.

אמרו בעלי המוסר שהפחד מיום הדין הוא דווקא לפי רוב החכמה, ככל כמה שהאדם חכם יותר הוא נפחד מהדין יותר. החכם נרעד כבר בראש חודש אלול כשנראה ראש השנה מרחוק, החכם פחות ממתין שבועיים נוספים, וכך לפי רמת החכמה שלבי ההתעוררות, ימי הסליחות, ערב ראש השנה, ראש השנה, עשרת ימי תשובה, ערב יום הכיפורים, ויום הכיפורים עצמו, ותפילות מוסף, מנחה, ונעילה...

וכמה שהאדם פחות בעל דעה, הוא פחות ירא לנפשו ונפש בני ביתו, ומי שהשכלתו היא כסוס וכפרד לא יבין, הוא אינו פוחד כלל.

דוד המלך שאמר על הסכנות בעולם: "גַם אֶת הָאָרֶץ גַּם הַדָּב הַפֶּה עֲבָדָה וְהָיָה הַפֶּלֶשֶׁתִי הָעֶרְל הַזֶּה פֹּאֵד מֵהֶם כִּי תִרְף מְעַרְכַּת אֱלֹדִים חַיִּים" (שמואל א' יז, לו) הוא העיד על פחדו מפני ה' ואמר: "סֶמֶר מִפְּחָדָה בְּשָׂרֵי וּמִמְשֻׁפְטֵיהֶּ יִרְאֵתִי" (תהלים קיט, קכ) כי במשפטי שמים כמה שיותר מבינים יותר מבינים שאכן כן, יש ויש ממה לפחד ולרעוד, עד כדי שבשרו נעשה מסומר מפחד.

ראש של אדם

העירה מיר היתה עיירה פשוטה מאוד מבחינה חומרית, בהמות הסתובבו בשבילים באין מפריע, הבתים היו בנויים על הקרקע, וכך גם ישיבת מיר המפורסמת. המשגיח ר' ירוחם ליבוביץ זצ"ל היה מוסר שיחות לבחורים השיחות היו בנויות מחלקים חלקים, זה על גבי זה, וישבו לפניו תלמידים שכל אחד מהם היה גדול בתורה, והתעלו מדבריו, וכל חייהם חיו לאורו וחזרו על דבריו.

פעם באמצע שיחה בחודש אלול הכניס סוס את ראשו לבית המדרש מהחלון הפתוח. המשגיח שהסביר על ימי המשפט ההולכים וקרבים, ניצל את ההזדמנות להמחיש עד כמה הדברים פשוטים, חיים וברורים כשמש בצהרי היום, ואמר: הסוס לא יודע מה זה אלול.

כלומר רק סוס אינו מבין, אבל מי ששכל אדם לו, בין יבין. (הגאון רבי זלמן רוטברג זצ"ל) והוא כנ"ל רק הסוס אינו פוחד.

עונש על חתח מיותר

מעשה בשתי מדינות שכנות שהיחסים ביניהם עלו על שרטון, מלכי המדינות יצאו למלחמת חורמה עקובה מדם, כל אחת מן המדינות נאבקה על חרותה, ובכדי להבטיח את חרותה היא מנסה להשתלט על המדינה הסמוכה, לתפוס את השלטון בשתי המדינות גם יחד.

אחר תקופת מלחמה ארוכה שגבתה אבדות רבות משני הצדדים, וסוף המלחמה לא נראה באופק. הגיעו יועצי המדינות להבנה שיותר לא ניתן להמשיך במלחמה, והציעו למלכים: נקבע מקום וזמן, וכל מלך יבחר את הגיבור המוצלח ביותר של המלכות. או אז ניתן לגיבורים משני המדינות להתגושש ביניהם, והגיבור שינצח מלכו יקבל את כתר הניצחון וישלוט בשתי המדינות.

בכדי לברר באמת מיהו הגיבור יותר, ולא שיהיה ניצחון מקרי, הכינו מגרש גדול ורחב ידיים, ובקצה בסוף המגרש הכינו בור. ביום ההתגוששות עמד הכרוז ותיאר את האתגר הגדול בהתנצחות, על המנצח מוטלת משימה להשתלט בכוח על מתחרהו לנושאו למקום הבור המרוחק, תוך כדי התגוששות כל הדרך עד שיכניסו לעין כל אל הבור, גיבור כזה אכן מראה את עליונותו על עמיתו.

בימים שנותרו כל מלך הכין את גיבור הממלכה, באימונים רבים, וניסה לתת לו כל דבר שיחזקו. עד שהגיע היום המיועד. המגרש תוחם כראוי. ביציע אחד ישב מלך א' על גבי במה גבוהה וסביבו כל שרי הממלכה והצבא וכן ביציע הנגדי של המלך העויין.

תקיעת הצוצרה בישרה על תחילתו של הקרב, ההתגוששות בתחילה נראה שווה, והנה לפתע לעיני המשתאות של מלך א' הגיבור הנגדי הכריע את הגיבור המפוטם שלו אשר ללא ספק הוא עולה עליו בגבורתו בכל קנה מידה, והנה הוא נראה ברור נושאו על כתפו, והגיבור שלו שוכב עליו כנוע ללא כל תנועת התנגדות, והוא נושאו היישר לבור.

עד שכשהגיע למאתיים מטרים האחרונים, השתחרר מעל גבו בגבורה עצומה, התגבר עליו כמו שידע רק הוא להתגבר, קימט אותו כמו כדור משחק, והשליכו היישר לבור.

הצהלה והחגיגה הרקיעו שחקים, הגיבור המנצח נישא בעגלת המלכות לצד המלך עד לארמון, שם הוכנסו שרי הממלכה המנצחת לאולם סגור יחד עם הגיבור שהביא את הניצחון הגדול

אך שם בחדר, במקום לקבל פרס גזר המלך להשליכו היישר לכלא. כשהוא נוזף בו בכעס: "גיבור כמותך כיצד בתחילת המאבק גבר עליך הגיבור השני שאינו אלא כנוצה לעומתך?"

השיב הגיבור הכסיל: "לשם מה עלי לשאת אותו, החלטתי לנוח להנאתי ולתת לו לשאת אותי עד למקום..."

נזף בו המלך ואמר לו: "אילו היית מתייחס באחריות הראויה לעתיד ממלכתי, ולגודל שעת ההכרעה, היית מוצא לך זמן אחר לנוח, וכי ידעת לאיזו חרדה הכנסת אותי ואת כל שרי הממלכה במנוחתך המתחכמת, וכי לא שמעת את קולות התרועה והצהלה מהמחנה היריב, מצאת לך זמן להקל ראש?"

כעת תקבל לנוח מספר שנים בכלא עד שתבין שיש זמנים שעם כל החשבונות אינם הזמן לנוח! "קודם תשלם על המתח שהכנסת את מלכך וכל נציגי הממלכה, רק לאחר שתרצה את עונשך, תוכל לקבל את שכרך על הצלחתך".

'גדולה תשובה שמכרעת את כל העולם לכף זכות' מדובר בדבר הרה גורל לכל העולמות, והמתח גדול מאוד, עד שהוא בלתי ניתן לתיאור. בדבר כל כך חיוני ונחוץ חובה גמורה להזדרז בלא עצלות כלל.

חוישלה ישן

בעיירות בעבר היו אנשים עניים התגוררו לרוב בבתי עץ, הקור והשלגים בחורפים העזים היו מקפיאי עצמות, ובכל בית היה תנור אבן, לחימום הבית לבישול ואפיה, ואם אירע והאש גלשה מהתנור אל בית העץ, הבית היה מתחיל לעלות בלהבות, כל אנשי העיירה היו נחפזים לשאוב חביות של מים מהנהר לכבות את הדלקה.

במקרים רבים לא היו מספיקים להשתלט על האש, והאש היתה עוברת מבית אחד למשנהו ושורפת שורת בתים שלימה, לאנשים לא נותר אלא לחטוף את חפצי הערך, ולהשאיר את כל ביתם להיחרך באש עד תומו.

הסיפור דגן עוסק בעיירה בה פרצה אש באישון ליל, בעת שכל אנשי העיירה נמו את שנתם בשלווה. והאש שהחלה בעצמה עברה מבית לבית שדרת בתי עץ יוקרתית שלמה.

הבית האחרון בשורה היה בית גבוה דופלקס המתנשא לגובה, בני הבית נמלטו בעוד מועד. ובתוך המהומה הרבה בחוץ לא שמו לב שמוישראל'ה הבחור הצעיר החסון היה שקוע בשנתו, לא שם לב שהעירו את כולם וגם קראו בשמו ונותר לישון בבית הבוער....

הוריו חיפשוהו במהירות בכל אזור הבית והגיעו למסקנה: מושל'ה ישן, מושל'ה ישן לו בשלווה, בקומה הגבוהה. האב האוהב רצה להיכנס אל הבית הבוער להעירו, אבל אזור הדלת כבר בער כמו כבשן אש במגוונים צבעים לפי רהיטי הבית שנאכלו בזה אחר זה.

הוא רצה להיכנס מחור שנפער בקיר, אבל רעיו בני העיירה אחזו בו בחזקה, זו היתה פעולה מסוכנת מדי שאסור לעשותה.

(בסיפור קבוצתי / כיתתי ניתן לעודד דקלום של הקריאות אחר המספר)

ומושל'ה ישן

הזמן בוער והבית בוער כמה אנשים רצו במהירות להביא סולם לטפס לחלון, אבל האש מהירה מהם.

ומושל'ה ישן

האנשים התייצבו מהר לסולם אנושי תוך מסירות נפש אחד על גבי כתפי השני, להציל את מושל'ה היקר הספיקו לראות מבעד לחולן את מושל'ה החמוד ישן לו בשלווה אבל העשן התחזק והאנשים נמלטו על נפשם.

כולם כולם דואגים וממרים בבכי על האסון הקרב ובא בצעדי ענק

ומושל'ה ישן

ואז בצורה ספונטנית החלו לזעוק:

"מושל'ה קום"

"מושל'ה תתעורר!!"

"מושל'ה אש!!!"

"מושל'ה מסוכן!"

ומושל'ה ישן...

האנשים המשיכו בזעקה בקול יותר חזק קול שהדהד בכל רחבי העיירה:

"מושל'ה הצילו"

"אש",

"מושל'ה תתעורר",

"מושל'ה אש שורפת"

"מושל'ה קום כבר, תישן מחר"

ומושל'ה ישן...

ואז האבא והאמא צועקים בקול הכי חזק שיש:

"מושל'ה קום"

ואז מושל'ה התעורר, ושואל בצעקה: "אבא אמא למה אתם מעירים אותי, למה אתם מפריעים לי לישון, אני באמצע חלום כל כך יפה, עוד קצת לישון"

ואבא ואמא צועקים: "קום מיד! מושל'ה פיקוח נפש!"

ומושל'ה עם עינים עצומות צועק: "למה אתם מפחידים אותי סתם, עוד מעט אני אקום, אין לי כוח תרחמו עלי".

ואבא ואמא צועקים: "מושל'ה קום"

זקנה שעמדה באזור התעלפה מרוב בהלה.

ואמא צועקת לו בכל כוחה: "מושל'ה החדר שלך נשרף, תפתח את העיניים ותקפוץ מהר".

ומושל'ה ישן ואומר: "תפסיקו להפחיד אז אני אחליט מתי אני אקום".

ולפתע נראים כבר להבות אש יוקדת למעלה בתקרת החדר, כל הנוכחים מחוץ לבית הבורע צועקים על מושל'ה: "מושל'ה קום כבר". אבל מושל'ה עם עיניים סגורות, צועק:

"הניחו לי, עזבוני, אל תתערכו לי בחיים, מה אכפת לכם שאני ישן, אני לא ילד קטן, אני יודע לקום לבד".

והצעקות רק מתגברות: "מוישל'ה חבל, מוישל'ה תרחם עלינו ועליך, מוישל'ה זה רציני, מושל'ה די!"

(מושל'ה בן דורנו רואה בעיני רוחו את עצמו יושב מול מטפל רגשי או פסיכולוג, והלה מקשיב לתחושותיו באותו בוקר: "מה חשת כשכולם צעקו לך?" ומושל'ה משיב: "הרגשתי שחודרים לפרטיותי, הרגשתי השפלה, פגוע, חסר אוניס, נבגד, ריסקו לי את האגו, זו היתה התערבות חיצונית שהכתיבה לי את חיי, פגעה בי אישית".)

האנשים במתח אינם יודעים מה יקרה קודם, האם האש תגיע אל... או שהאש בקומה שלמטה תגרום לקריסת הקומה העליונה אל תוכה כולל החדר והחלון, ואז כבר לא תהיה אפשרות לזנק...

האש כבר אוחזת בוילון, ואחרי כמה שניות אוחזת במשקוף העליון, מושל'ה מתחיל לטעום טעם חום של 'מעין דמעין' לאש הגיהינום...

ברגע האחרון הזדקף הביט מהחלון החלון, ובשבריר שניה האחרון קפץ למטה אל משטח מוגן שהכינו לו לרכך את הקפיצה, ומשם אל זרועותיהם האוהבות של בני העיירה.

אחר חצי דקה נוספת החלון כבר בער כולו, האנשים נמלטו למרחק, ואחר שלוש דקות נוספות קרסה הקומה העליונה בקול רעש אדיר אל תוכי הלהבות.

עד הבוקר כמעט לא נותר מאומה מהבית.

מושל'ה ניצל!

מושל'ה התעורר!

מושל'ה קם בשניה האחרונה!

מושל'ה זכה לנס ברגע האחרון!

מושל'ה אמר לכולם תודה!

מושל'ה ערך מסיבת הודיה!

(מתאים גם להדגמה על קימה בזמן שחלילה לא לאחר את זמן התפילה, או לחילופין שלא לאחר את זמן קריאת שמע מן התורה: 'מושל'ה קריאת שמע', בסוף מושל'ה התעורר ברגע האחרון, ובנס הספיק לקרוא קריאת שמע בזמנה. 'מושל'ה התעורר!' מושל'ה ניצל מלהפסיד את המצוה!)

והנמשל קול השופר כדברי הרמב"ם בהלכות תשובה פ"ג ד' רסז בתקיעת שופר: "עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן ושוגים כל שנתם בהבל אשר לא יועיל ולא יציל הביטו לנפשתיכם..." (המקור סופר ע"י המשגיח הגר"ח"י מיישקובסקי שליט"א, למבוגרים בלבד, היתה עובדה בעירות כמתואר עם שלבי תיאור וסיומת אחרים, אך הנמשל חי וקיים הבה נעורר את עצמנו מקול השופר במועד...)

(נכתב בי' אלול יום היא"צ של סבי רבי משה בן רבי יהודא אריה שווארץ זצ"ל זכה להימלט על נפשו מגליציה לפני מלחמת העולם, מתוכנית חיסול שהוכנה עבורו על ידי המשטרה המקומית, ונותר כאוד מוצל מאש מכל משפחתו.)

בודד באי

דרשו ד' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב

ספינה שטה ימים וחודשים בלב ים, נוסעי ספינה יודעים לכוון בברכת "רוקע הארץ על המים", הם יודעים להעריך את התענוג לעמוד, לשבת, או לנוח על אדמה יציבה ומוצקה. ולפתע נראתה מרחוק באופק נקודה שחורה, נקודה שהלכה והתבהרה ככל שהתקרבו אליה, נקודה שאינה מסתובבת ומתנדנדת, אט אט ככל שהתקרבו התבהר המראה, הם הגיעו אל אי, אי פורח ומלבב באמצע הים, חלום וורוד של יורדי ימים.

רב החובל שמח בשמחתם של המפליגים להפוגה זו, אסף את כל הנוסעים על סיפון האונייה, והודיע: "רשאים הנכם לרדת לאי ולטייל בו כאוות נפשכם, אבל שימו לב בהישמע צפירה מן האונייה עליכם להתחיל להתארגן לשוב, ובהישמע צפירה השניה על כל אחד ואחד בכל מקום בו נמצא לצעוד לכיוון הספינה ולעלות. ובהישמע הצפירה השלישית אות היא כי אנו מפליגים, ונותר זמן רק להיכנס אל האונייה.

ואכן כך היה, כולם ירדו והתפזרו באי הרחב לכל עבר. אחד מנוסעי הספינה טייל להנאתו באי, נהנה מן המרחבים המוריקים, טעם מהפירות, שתה מן המים, וכשהתעייף נשכב לתת מנוחה לעצמותיו הכואבות שלא זכו למנוחה זה עידן ועידנים.

לפתע באמצע החלום נשמע קול צפירה במרחבי האי, צפירה שהשתלבה בחלומי היטב. לאחריה נשמעה צפירה נוספת שהחלה להעירו משנתו המתוקה, אולם הכרתו עדיין לא שבה אליו, הוא נהנה לנוח ולא נזכר היכן הוא נמצא. בצפירה השלישית חזר לעצמו לגמרי, ואז הוא נזכר: 'אוי ואבוי מה עם הספינה....' הוא קם בבהילות ואיך רץ בכל כוחותיו, אך הוא הסתבך בדרכו וחג במעגלים, נתקל בסלעים ועצים סבוכים, עד שהגיע למקום בו עגנה הספינה לא נותר לו אלא לראות נקודה מתרחקת באופק.... הוא נותר בגפו באי הבודד.

הוא נפל מותש ומאוכזב מעצמו, ניסה להבעיר אש לעורר את תשומת ליבם של נוסעי הספינה המתרחקת, אך ללא הועיל. אחר ליל בלהות וחרדה שעבר עליו ללא עצימת עין הגיע בוקר חדש לעולם.

הוא החל להסתובב באי לתור אחר מזון כל שהוא להכניס לפיו, הוא מצא מיני פירות בר שלא היה בהם בכדי להשביעו כראוי, מיום ליום גופו הלך ונחלש.

ובינתיים מצא אלו כלי עבודה חלודים, כרת עצים ובנה לעצמו צריף למגורים שהזכיר יותר קן יונים מאשר בית, הוא ביסס את יצירתו שתוכל להגן עליו מחיות רעות המשוטטות בלילה. ותהווה מחסה מרוחות החורף המתקרב מיום ליום.

ואכן בבוקר אחד החורף הפיע באי בפתע פתאום ברוחות סערה ברקים ורעמים שגם בדמיונו לא ראה כמותם.

במהלך החורף בגדיו לא הספיקו בכדי לחממו, הוא הצטנן וחלה בשפעת חזקה, חום גופו טיפס ועלה והוא שכב בודד בצריף סובל בדומיה, היה בטוח שסופו קרב, וביתו - קינו גם יהפך לקברו – אבל בורא העולם חמל עליו ואט אט הוא הבריא.

היה עליו גם להתמודד עם צמח רעיל שאכל – וגם בזה לבסוף שרד והתחזק.

עבר על האי גם גאות של מים שחשב שהאי הולך להימחק – וגם מזה ניצל.

באחד הימים אף הגיעה ספינת שודדים למקום, מבעוד מועד הכין לעצמו מקום מסתור עם מזון במרומי אחד העצים, השודדים הבינו שיש דייר באי וחיפשו אחריו, עד שהתייאשו ממנו והחליטו שהוא לא שרד, אחר מספר ימים עזבו את המקום.

בקיץ סבל מחום, ובשלב מסוים נדבק ממחלה כל שהיא הוא היה משוכנע שיותר לא ישרוד, אבל בורא העולם רצה אחרת.

חלפה עליו שנה תמימה, שנה של ניסים שבקושי שרד בה, וכבר התקרב ובא החורף הבא, ולפתע נראתה מרחוק אנייה. הוא טיפס למרומי מסתורו והשקיף בזהירות, וזיהה אנייה תמימה של נוסעים, ממרומי העץ ראה את התכונה על סיפון האנייה, ולפתע שמע כרוז מוכר, של ספינה מוכרת בדיוק כמו מלפני שנה, רק בתוספת התראה על אחד שאבד מעמנו בשנה שעברה באי זה.

הוא ירד מהעץ וקיבל בברכה את פני הבאים, קיבל רשות להפליג עמם, ומיד עם האיתות הראשון עלה וישב בספינה. כשאנו בימי הרת עולם, ח"ו שנפסיד את הימים, ונצא לכל השנה, כי מי יודע כמה דברים חולפים על האדם במשך השנה.

להספיק להשליך את העוולות בזמן

השל"ה מסכת יומא פרק נר מצוה הביא את משל המדרש בקהלת ומוסיף ומביא אחריו משל אחר: "ולוי מה יקרו בזה דברי פי חכם בעל ספר המוסר (לר"י כלץ), במה שכתב בשער התשובה (סוף פרק ב'), זה לשונו:

אדם הנפטר מעולם הזה בלא תשובה, דומה למלך שהיו לו עשרה שרים, והיה המלך אוהב אותם, והיו נכבדים בעיניו ויקרים אצלו. פעם אחת לקחו לעצמם עצה נבערה, ובאו לארמון המלך לילה, וחתרו הקורות, ונכנסו לאוצר בית המלך, וגנבו משם כלי כסף וכלי זהב ואבנים טובות ומרגליות.

ליום אחד, השכים המלך ומצא אוצרותיו שדודים וכל מחמדיו בזוזים. ויצו המלך לחקור ולדרוש ולדעת, מי הוא זה אשר מלאו לבו לעשות כן, ויבוקש הדבר וימצא. ויאמרו לו עבדיו, אדוננו המלך, שריך העשרה, הנכבדים אצלך, אשר שמת כסאותיהם מעל כל השרים, הם בזזו אוצרך וחמודותיך.

ויתעצב המלך מאד על שריו, ולא חשב הגניבה למאומה, באהבתו אותם. ויאמר שקר הוא, כי עבדים נאמנים הם ואיני מאמין לכם. ויאמרו לו, אדוננו הנה הגניבה בידם. אמר המלך, מה אעשה, אם אמת הדבר, לא אוכל להציל אותן מיד ההמון, ואיך אהרוג אותם מפני חטאתם.

מה עשה, אמר לעומדים, הביאו אותם לפני ואראה אם הגניבה בידם כדברייכם. והיה בין מושב השרים האלה ובין חצר המלך נהר, והיה להם לבא לפני המלך ולעבור בספינה.

וקודם לכן שלח המלך אחד מעבדיו. ויאמר להם, אמר המלך, כשתעברו בנהר לבא אצלי, תשליכו הגניבה בנהר, כדי שלא תמצא בידכם ותמותו, ואל תחוסו עיניכם על זהב ופנינים, כי אין זהב ופנינים נחשב אצלי למאומה נגד אהבתכם.

ויהי בעודם בנהר וישליכו כולם בנהר מה שהיה בידם מהגניבה, חוץ מאחד שלא השליך גניבתו מידו. ויביאו אותם לפני המלך, ויצו המלך לחפש בבגדיהם ולא מצאו.

ויחפשו לאותו האיש שלא השליך הגניבה מידו, וימצאו בידו חלקו ממנה. ויחר אף המלך ויאמר לו, למה לא השלכת מידך כמו חבריך. ולא מצא מענה.

ויאמר המלך, חטאתך השני יותר מן הראשון, כי מתחלה אמרתי, יצרך השיאך, אבל עתה כשנתתי לך עצה להנצל בה מהמות, וראית חבריך שהשליכו גניבתם מידם, מדוע לא עשית מאמרי כדי שתנצל. הואיל ובזית דברי, ולא התנחמת על מעשיך הרעים, אני אשלם לך גמולך. ויצו המלך להמית אותו ביסורין רעים ובעונשים קשים.

וישלח לחבריו התשעה שמחים וטובי לב לביתם. כך הוא האדם בעולם הזה, הקדוש ברוך הוא הזהירו על התשובה, כדי שלא ימות ברשעתו, שנאמר (יחזקאל לג, יא) 'שובו מדרכיכם הרעים ולמה תמותו בית ישראל', וכתוב (שם יח, לב) 'כי לא אחפץ במות המת' וגו'. ועתה פקה עיניך וראה דברי חכמים ומשליהם, כי נעים כי תשמרם, עכ"ל (ברית אברהם).

תפילה שלמה ולפני גזר הדין

"תניא היה רבי מאיר אומר: שנים שעלו למטה וחולייני שוה, וכן שנים שעלו לגרדום לידון ודינן שוה, זה ירד וזה לא ירד, זה ניצל וזה לא ניצל. מפני מה זה ירד וזה לא ירד, זה ניצל וזה לא ניצל? זה - התפלל ונענה, וזה התפלל ולא נענה.

מפני מה זה נענה וזה לא נענה? זה התפלל תפלה שלימה - נענה, וזה לא התפלל תפלה שלימה - לא נענה.

רבי אלעזר אמר: כאן - קודם גזר דין, כאן - לאחר גזר דין". (ראש השנה יח:) וברש"י תפילה שלמה בכוונה.

החולה הוא כבר חולה וצריך רפואה, לעומתו העולה לגרדום הוא בריא רק צריך שלא תגזר עליו גזירה. לא כתוב שלזה היו רופאים טובים, או עו"ד מעולים, לא כתוב שיש

הבדל באופי המחלה או התביעה, וגם לא כתוב שהיתה לאחד מהם זכות מיוחדת, אלא כל ההבדל המפריד בין חיים למוות ה"י הוא התפילה, האם התפלל תפילה אמיתית תפילה שלמה.

הסיפור של חי שלא נמלט בשנה שעברה

מי יודע כמה אנשים שהסתלקו בשנה זו, אילו היו הם או אנו בורחים בזמן דרך החתירה הנקראת תשובה, תפילה, צדקה, היו זוכים להיכתב בספר החיים עם כל אלו שנמלטו.

מי יודע אילו היינו שבים יותר בזריזות ובאמת מה היינו חוסכים! יה"ר שנוכה כולם לברוח.

הרבה מהמשפחות הקיימות היום הם מכאלו שזכו לברוח בזמן מלחמת העולם, (אי אפשר להשוות אלו שלא נגזר עליהם להינצל בבריחה, הבריחה הגשמית היא זו שגרמה לפטירתם עקה"ש).

תפקידנו בימים אלו הוא לברוח מההרגל למעשים רעים ולשוב בתשובה, ובימים קדושים אלו ה' מסייע בימים אלו לבורחים.

אבל הכל מוגבל לימים הקדושים ימי התשובה,

על כן בימים אלו אין זמן לכלום רק להתעסק עם הבריחה.

הליסטים שנוכרו לשוב בתשובה בעולם הבא

סיפור על ליסטים לא במשל

רבי שמעון בן לקיש היה בצעירותו בין חבורת לסטים, ושב לה' בכל ליבו, בצום ובתפילה, והיה עוסק כל ימיו בתורה ומצוות ונרצית תשובתו.

ביום שמת רבי שמעון בן לקיש, מתו שני רעיו שהיו שודדים בהרים, נתנו את ריש לקיש בגן עדן, ואת שני רעיו השודדים בשאול תחתיות אמרו: ריבון העולמים יש משוא פנים לפניך? אמר להם: זה עשה תשובה בחייו, ואתם לא עשיתם.

אמרו לפניו: הנח לנו ונעשה תשובה, אמר להם: אין תשובה אלא עד יום המיתה.

למה הדבר דומה? לאדם שהוא פורש לים, אם אינו לוקח בידו מארץ נושבת להם ומים – ביד אינו מוצא: לאכול ולשתות, כך אם אין אדם עושה תשובה בחייו – לאחר מותו אין לו תשובה. (ספר התודעה)

כת של ליסטים

מסדרש קהלת

כתב בתחילת ספר שערי תשובה: "ודע, כי החוטא כאשר יתאחר לשוב מחטאתו יכבד עליו מאד ענשו בכל יום, כי הוא יודע כי יצא הקצף עליו ויש לו מנוס לנוס שמה, והמנוס הוא התשובה, והוא עומד במרדו והנו ברעתו, ובידו לצאת מתוך ההפיכה, ולא יגור מפני האף והחמה, על כן רעתו רבה.

ואמרו רבותינו זכרונם לברכה על הענין הזה (קהלת רבה ז, לב): משל לכת של ליסטים שחבשם המלך בבית האסורים, וחתרו מחתרת, פרצו ויעבורו ונשאר אחד מהם. בא שר בית הסוהר וראה מחתרת חתורה והאיש ההוא עודנו עצור, ויך אותו במטהו. אמר לו: קשה יום! הלא המחותרת חתורה לפניך ואיך לא מהרת המלט על נפשך?"

ובפסיקתא דרב כהנא (נספחים ג - לקוטי מדרש) "שהרשעים תשובה לפניהם ואין חוזרים בתשובה, משל לכת של ליסטים שמרדה למלך ותפסן המלך וחיבשן בבית האסורים, מה עשו, חתרו חתירה אחת והלכו להם. היה שם אחד שלא ברח, בשחרית מצאו המלך וא"ל שוטה החתירה היתה לפניך ולא היית בורח, חביריך שברחו מה אני יכול לעשות בהם, (משמע שהמלך רחמן ומרוצה שברחו, ומאוכזב מאותו שלא ברח). כך אמר להם הקדוש ברוך הוא לרשעים "ומָנוס אָבַד מִנְהֶם" (איוב יא, כ) (בכוונה תחילה החוטאים נכלאו במקום שיוכלו לחתור ולנוס).

תשובה מעשה השי"ת

שנינו בגמרא (ירושלמי מכות ב, ו): שאלו לחכמה: חוטא מהו עונשו? אמרה להם: "חטאים תרדוף רעה" (משלי יג, יא). שאלו לנבואה: חוטא מהו עונשו? אמרה להם: "הנפש החוטאת היא תמות" (יחזקאל יח, ד). שאלו לקודשא בריך הוא: חוטא מהו עונשו? אמר להם: יעשה תשובה ויתכפר לו.

(בילקוט תהלים הוסיף, שאלו לתורה חוטא מה עונשו? א"ל יביא אשם ויתכפר לו, ונ"ל שהילקוט מדבר בחטאים שמועיל קרבן לכפרה).

חי אני נאום ה' אלוקים

נאמר ביחזקאל: "וַאֲתָהּ כֶּן אָדָם אָמַר אֶל בֵּית יִשְׂרָאֵל כֵּן אָמַרְתֶּם לֵאמֹר כִּי פָשַׁעֵינוּ וְחַטָּאתֵינוּ עָלֵינוּ וְכִם אֲנַחֲנוּ נִמְקִים וְאִיךָ נַחֲיָה. אָמַר אֲלֵיהֶם חַי אֲנִי נְאֻם אֲדֹנָי אֱלֹקִים אִם אֶחָפֵץ בְּמוֹת הָרָשָׁע כִּי אִם בְּשׁוֹב רָשָׁע מִדְּרָכּוֹ וְחַיָּה, שׁוֹבוּ שׁוֹבוּ מִדְּרָכְכֶם הָרָעִים וְלָמָּה תָמוּתוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל" (יחזקאל לג, י יא) ופרש"י ז"ל כי סבורים היו שלא תועיל להם תשובה.

מסביר בספר שעורי דעת (ח"א אמונה והשגחה יד) שבפסוק הראשון מובאת טענת בני ישראל שמתחילה לא האמינו שהתשובה תועיל, כי הם ידעו (שהחטא בעצמו הוא חורבן) ואין מקום בבריאה לענין התשובה, ואמר להם הקדוש ברוך הוא "כן אמרתם" - נכון הוא מה שאמרתם - "לאמר כי פשעינו וחסאתינו עלינו" - כלומר שעל פי חק הבריאה נשאר הפשעים והחטאים עלינו ודבוקים בנו - "ובם אנחנו נמקים" - החטא עצמו מעניש ומכלה אותנו - "ואיך נחיה" - והיאך תוכל התשובה להועיל כיון שאין לה מקום בבריאה. וה' שב על דבריהם והסכים עמם.

אלא שבפסוק אחריו אמר ה' (ונסדר בתפילת נעילה): "אמור אליהם חי אני נאום ה'" - אם בבריאה אמנם אין מקום לתשובה, הלא "אנכי חי ובידי לעשות" גם מה שלא נסדר בבריאה "ואנכי לא אחפוץ במוות הרשע כי אם בשוב רשע מדרכו וחייה" ולכן "שובו שובו מדרכיכם הרעים ולמה תמותו בית ישראל!"

חתירה מתחת כסא הכבוד

לפי הנאמר שהתשובה אינה בבריאת העולם הרגילה יובן מה שנאמר בגמ' בבלי וירושלמי שהתשובה נקראת בלשון חתירה, לומר שבדרך הרגילה בהתנהלות העולם אין כל תקוה ותקנה לחוטא, אלא שהקב"ה חותר לו חתירה מתחת כסא כבודו, להובילו בעצמו אליו בחתירה שהקב"ה פותח לו לקבל תפילתו.

גמ' ירושלמי (סנהדרין פרק י הלכה ב) "אמר רבי לוי מולא של נחושת עשו לו ונתנו אותה בתוכה והיו מסיקין תחתיו כיון שראה שצרתו צרה לא הניח עבודה זרה בעולם שלא

הזכירה, כיון שלא הועיל לו כלום, אמר זכור אני שהיה אבי מקרא אותי את הפסוק הזה בבית הכנסת [דברים ד ל לא] בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד ה' אלהיך ושמעת בקולו כי אל רחום ה' אלהיך לא ירפך ולא ישחיתך ולא ישכח את ברית אבותיך אשר נשבע להם, הרי אני קורא אותו אם עונה אותי מוטב ואם לאו הא כל אפייא שוין.

והיו מלאכי השרת מסתמין את החלונות שלא תעלה תפילתו של מנשה לפני הקדוש ברוך הוא, והיו מלאכי השרת אומרים לפני הקדוש ברוך הוא רבוננו של עולם אדם שעבד עבודה זרה והעמיד צלם בהיכל אתה מקבלו בתשובה, אמר להן אם איני מקבלו בתשובה הרי אני נועל את הדלת בפני כל בעלי תשובה. (צ"ב מדוע כלל כל בעלי תשובה? אלא שאם יהיה איזה גבול ודלת על החוטא הגדול ביותר שאינו מתקבל בתשובה, היא עלולה לחול ולנעול בפני כל בעלי תשובה, כי כולם מרדו בה).

מה עשה לו הקדוש ברוך הוא חתר לו חתירה מתחת כסא הכבוד שלו ושמע תחינתו הדא היא דכתיב [דברי הימים ב לג יג] "וַיִּתְפַּלֵּל אֱלֹהֵי וַיַּעֲטֶר לוֹ וַיִּשְׁמַע תְּחִנָּתוֹ וַיִּשְׁיבֵהוּ" (דברי הימים ב' לג, יג).

אמר רבי (א) לעזר בי רבי שמעון בערבייא (במדינות ערב) צווחין (קוראים), לחתרתה (מחתרת) עתרתה (תפילה)". וכדבריו הוא בבלי (סנהדרין קג.) "אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: מאי דכתיב וישמע אליו ויחתר לו, ויעתר לו מיבעי ליה! - מלמד שעשה לו הקדוש ברוך הוא כמין מחתרת ברקיע, כדי לקבלו בתשובה, מפני מדת הדין".

ובלשון זו תקנו כמה תפילות: 'חתור לנו חתירה מתחת כסא כבודך'.

שירה למעלה מן העולם

מדרש פליאה שאין לו מובן (ילקוט שם) אמר ר' לוי "המזמור הזה אדם הראשון אמרו, פגע בו אדם ראשון בקין אמר לו מה נעשה בדינך. אמר לו עשיתי תשובה ונתפשרתי התחיל אדם הראשון מטפח על פניו אמר כך הוא כחה של תשובה ולא הייתי יודע. מיד עמד אדה"ר ואמר מזמור שיר ליום השבת.

והיינו כי אדם בפגעו בקין ששניהם חטאו ונטרדו אמר לו מה נעשה בדינך? כי אדם הראשון שידע שרשי הבריאה מסוף העולם ועד סופו לא מצא תקנה לחטא ופגם שכבר נעשה. אמר לו קין עשיתי תשובה ונתפשרתי.

ראה אדה"ר כי יש מציאות של התשובה שבעולם הזה אין לה שום מקום ובא מתוך ידיעה זו להכיר בהנהגה שבעולם אחר עולם התקון הגמור שעתידי לבא ומתוך התפעלות זו עמד ואמר מזמור שיר ליום השבת, דהיינו ליום שכלו שבת שהוא לעתיד לבא ראה כי לא בבריאה זו שורש התשובה אלא בבריאה שהיא עדיין במחשבה ושר את שירת העתיד.

איון הדחיין

חבורת שוודים מסוכנת שבמשך שנים הטילה את חתתה על כל המדינה, נתפסו ע"י המלך והוכנסו לבית האסורים, כיאה להם כלאו אותם במרתף אפל בתחתית בנין בית הסוהר... עתידם היה רע ומר לא היה להם כל סיכוי להימלט מן הגרדום.

הם שכבו מיואשים על מטותיהם ביניהם היה איוון אחד מראש החבורה, איוון שנים כבר לא זכה לישון לילה שלם, וכעת השלים לו שינה.

לפתע נשמעות דפיקות בחדר, אחד השוודים החל לחפור מנהרה באדמה הקשה, לא קל היה לבקוע אדמה שדרכו עליה שנים רבות, אך הוא ידע שמחילה זו היא הדרך היחידה עבורם לזכות להצלה לחיים- לצאת מבית האסורים.

זמן רב עבדו כל לילה במשמרות, היה עליהם לחפור מנהרה עמוקה וארוכה, מנהרה שתתחיל בתא המצחין בכלא ותעבור תחת כל חצר הכלא, והפתח יהיה אחרי חומת הכלא בין השיחים העבותים.

האוויר בתא היה דחוס, ולחפור את המחילה היה מחניק ממש, היה צריך שיתוף פעולה של כולם.

הם חפרו כל הלילה בחריצות, הראשון היה חופר מעט עפר והבא אחריו קיבל ממנו עד שהעביר החוצה.

לעיתים היה נראה שכולם יחנקו למוות יחד, היו כאלו רזים, קלים וגמישים יותר, והיו כאלו כבדי תנוחה תנועה, שבשבילם היה צריך להרחיב את המקום שיתאים לכל סוגי השוודים. כולם כולם השתתפו במבצע לצאת אל החופש, מלבד אחד: איוון השודד.

איוון היה מיואש ומדוכדך ממצבו, מצב רוחו ירד, ואף סבל לחילופין מייאוש או מהכחשה למצב, וכל חפצו בשבועותיו האחרונים עלי אדמות היה לשכב לישון בשקט.

איון צעק על חבריו השודדים שעמלו במרץ: "שקט", "שקט כבר", "עכשיו איון לישון ואתם לא תפריעו",

"מה אתם מתעללים באיון מסכן שהולך למות? תנו לו בינתיים לישון בשקט",

"תפסיקו לחפור ולחפור, תנוחו גם אתם, אני צריך לסבול בגלל החלומות שלכם, תרחמו על איון, אין משפחה, אין כסף, אין כבוד, אין אוכל, אין אויר, אין אפילו מיטה, לכל הפחות אתם נותנים שקט".

והחברים התחננו לאיון: "איון תתעורר, תציל את עצמך, תעזור לכולנו לברוח במחתרת, במקום לנוח עכשיו בימים אלו, תעבוד ותעבוד ותעבוד, אל תתן שינה לעיניך ותנומה לעפעפיך ותציל את עצמך".

ואיון ישן.

תשעה שודדים עובדים בלי לאות, ואיון חושב שהוא הכי חכם מכולם:

'איון ישן - איון ישן'.

אט אט העבודות נשמעות מרחוק יותר, קצה מהמחתרת מתרחק והולך, עד שהמחתרת מוכנה וחפורה. בתחילתה יש כיסוי של מעט חול להסוואה, ובסופה נותרו כמה רגבי עפר לפתוח בבריחה, ואיון ישן.

הגיע היום האחרון איון שוכב לו ישן, ובני חבורת השודדים מתכננים את הבריחה, יוצאים מהמחתרת בין השיחים, מתקדמים בלחש אחד אחד, קילומטר בזחילה מהירה, לא עוצרים לרגע. אם יש איזה חשד משמיעים יללה טבעית של בעל חיים שלא לעורר חשד.

מתפזרים בין היישובים נכנסים למחסן עזוב שיש במקום, מחליפים את מדי האסירים המפוספסים בבגדים ישנים, משיגים נעלים, מחליפים זהות (שם), ומחליפים מקום מגורים.

נבלעים בין ההמון במדינה ומשפרים את המעשים, וכך המשטרה לעולם לא תעלה עליהם, ובהזדמנות הראשונה בורחים מן המדינה.

גומרים לתכנן ונעמדים סביב למזרן של איון ואיון ישן, איון שראה שרעיו אינם ישנים בימים האחרונים, סידר לעצמו את המזרנים שלהם בערימה, הרעש כבר הפסיק ואיון שוכב לו להנאתו.

כולם עומדים וגוערים בו: "איון אמנם לא עזרת כלום, אבל כעת מוכנת מחתרת התורה לפניך... איון תנצל את ההזדמנות תצטרף אליו ותברח לחיים, איון אתה אוהב את עצמך, אתה לא אוהב לסבול, אינך אוהב ביזיונות, אתה מדוכדך מהמצב אליו נקלעת הנך בדרך לגרדום, איון קום תברח".

ואיון ישן, איון ישן!

שואלים החברים לפשע: "איון אתה אוהב חבל בגרון?"

ואיון משיב: "לא אני אוהב עניבה יפה בגרון, איון חשוב, אני לא מסכים חבל בגרון". והחברים: "אז איון תברח, תברח, תברח, ברח מהר, איון לברוח. איון בורח ומתחיל דף חדש בחיים"

"לא איון לא בורח איון ישן, עכשיו איון אוהב לישון"

"אבל לאיון יהיה חבל בגרון, ואיון לא יוכל לישון"

"לא משנה אתה מדבר הרבה אומר הרבה הרבה מילים כל הזמן, לא יודע מה אתה אומר כל כך הרבה, אני החלטתי, עכשיו איון לישון, כשלאיון יהיה מצב רוח וחשק, אז איון בורח, כמו מה שאתה אומר חופש בחוץ".

ואיון ישן לו, עיניו סגורות למחצה ושואל: "מתי אתם כבר לברוח?"

"הלילה!!!"

"בלילה לא טוב, בלילה לישון, למה אתם לא בורחים ביום?"

"אתם יודעים מה? לכו! איון שמח שאתם תלכו כמה שיותר מהר, ואז יהיה לאיון

הרבה הרבה שקט, לישון טוב!"

הם ניסו לטלטל אותו, להקפיץ אותו מהמזרון, אפילו אחד מהם צעק לו "קרישמע קרישמע", שאלו אותו מה זה? והשיב לא יודע, אבל איון הזכיר לי מה אני ראיתי אצל יהודים כשמעירים בחור ישיבה עייף.

איון שוכב נח ואומר שכולם נגדו, לא נותנים לו אפילו לישון, מתערבים לו בחיים, לא מרחמים על אסיר מסכן שבקושי יש לו אויר ואוכל.

ראש חבורת השודדים נטל מקל עבה והכה את איון מכות נמרצות בגבו, ואמר: "אם אני בורח וניצל, אתה ודאי יכול לברוח".

ואיון לא משיב הוא ישן.

אחר חצות הלילה התבצעה הבריחה בזה אחר זה יוצאים בשקט, וכל אחד מהם מנסה בפעם האחרונה לשכנע את איון שיחוס על חייו וחיי הקרובים לו.

אבל העצלן חושב רק על עכשיו עכשיו. מאומה אינו חושב על מחר בבוקר,

איון ישן לו חולם חלומות שהוא בחופש ומנהל חיים חדשים, וצובר עושר ונכסים וכבוד.

ולפתע באמצע החלומות הוא ננער, האסיר האחד לפני האחרון לחש לו בבכי איון תברה, ואיון מתעלם, והאסיר נמלט לחופש!

נשאר בתא רק האסיר האחרון ואיון ספק בעולם ספק מרחף בירח בשינה...

האסיר האחרון משך אותו חרף עקשנותו ולחש לו הזדמנות האחרונה בחייך לברוח, הוא גרר אותו אל המחילה כשרגליו כבר בפנים, ולא נותר לו אלא להתדרדר אל החופש, ואיון נרדם לו על הפתח, גם לעלות על ערימת המזרנים הוא מתעצל.

לפתע התחילו הפשפשים שעד עתה התחלקו בין כל העשיריה לעלות רק עליו, הוא נאבק בהם קשות רץ, בחדר מצד לצד - ולפתע חושב אולי כבר יותר קל לעשות את המעשה הנכון ולזחול החוצה בטרם יעלה השחר, לבסוף הניחו לו והוא שב לישון במקומו.

הגיע הבוקר, כולם כבר היו מסודרים להתחיל את החיים החדשים, לפי תנאי אותם ימים לא היתה אפשרות למוצאם.

הסוהר נכנס כמדי בוקר להביא אוכל ולספור את האסירים, והנה הוא מוצא חדר ריק. הוא הרים קול זעקה.

מיד זימנו את כל הסוהרים, ואף שר בית הסוהר בעצמו הוזעק לזירה - לזהות מהיכן היתה הבריחה. והנה לפתע הוא מוצא את המחתרת בצד החדר, כשבפתחה חצי במחותרת לכיוון החוץ וחצי בפנים שוכב לו איון.

איון התעורר מההמולה, לפתע החל להבין את משמעות הסכנה, הוא החל להבין להיכן נקלע, פתאום איון התעורר, איון התעורר, עכשיו איון התעורר לגמרי, איון תפס מה קורה, ואז איון קימץ את אגרופיו, הראה את שריריו והודיע לכל הסובבים אותו, בצעקה בקול אדיר: "עכשיו איון בורח".

הוא לא הספיק לזוז, וידיים חסונות אחזו בו מכל עבר, הוא נכבל באזיקים, ושר בית הסוהר אדם בעל לב טוב שמעדיף כשיכול לא להרוג אפילו שודדים, שלף את מטהו והכהו חזק על ראשו ופניו ונזף בו: "עצלן, בטלן, קשה יום, ביש מזל, הלא המחותרת חתורה לפניך, כולם נמלטו, ואיך התאכזרת על עצמך ולא מיהרת להימלט על נפשך".

איון בוכה ומייל ביללה: "אך, איזו מהלומה אדירה בראש, האם אתה רוצה להרוג אותי?!".

משיב שר בית הסוהר: "אתה, אתה, ורק אתה, הנך הורג את עצמך, אתה בעצלנותך מוביל את עצמך היישר אל חבל התליה".

ואיון אומר: "טוב, ממחר אני אתחיל לחתור מחתרת שלמה בעצמי, אתה כועס עלי אז תרשה לי לחפור..."

אומר לו שר בית הסוהר: "איון עבר הזמן! עכשיו עוצרים אותך בקומה הגבוהה ביותר בכלא, עם שומר צמוד, עד לביצוע גזר דינך.

דע כי מעתה אף אחד לא יחנן אותך להקל מעונשך או ירחם עליך כי אתה הכנסת את גרונוך לחבל התליה בזה שהייתה מחתרת מוכנה לפניך, הדרך אל החופש ואל חיים חדשים ומרצונך החלטת להישאר".

חודשים ארוכים נמשך משפט הראוה שהתקיים לאיוון העצל, הרבה שעות היה עליו לשבת בבית המשפט, משפט שהחזיר למדינה את הכבוד. ולבסוף כצפוי נגזר דינו לתליה.

השופט הכריז את גזר הדין הקשה, ואמר פושע זה אינו נענש רק על מעשיו, כי יכל לברוח ככל רעיו. פושע זה בעצם הידק לעצמו את חבל התליה על הגרון, בזה שהתעצל להמלט מבית הכלא, ובזה חרץ את גורלו על עצמו, לא אני הוא שגוזר את דינו, אלא הוא עצמו הוביל את עצמו אל הגזר דין.

ברגעים אלו עלו במוחו עיניהם המתחננות של רעיו המסורים, הגיעה אליו השמועה שהם נמלטו מהמדינה, ופתחו בחיים חדשים בהצלחה, בעיני רוחו ראה את בגדי הם המכובדים של חבריו לפשע ולתא המאסר, לעומתו שנותר במקום בבית הסוהר, עדיין לבוש בבגדי אסיר, מוכן להתלות על חבל התליה.

כמה הזהירו אותו: "איון אתה רוצה עניבה או חבל תליה?" ואיון בזמן הקריטי ביותר רצה רק לישון. איון כתב על קירות תא המאסר למסור לרעיו: 'נכשלתם, לא הצלחתם להציל את איוון העצל, אבל בפעם הבא אל תכשלו, תסבירו היטב לאנשים: לא להתעצל!' אף פעם לא כדאי להתעצל, ובפרט כשמדובר על ימי הרת עולם, על הדברים הגורליים ביותר!

אחר ביצוע גזר דינו נקבר בבית הקברות לפושעים. ובא אחד והתנדב לבנות מצבה מעוטרת על קברו. הוא שילם שיקימו מצבה גדולה מאוד יותר מכל מי שבסביבה, ומצידה נכתב: זהו סופו של: עצלן / חלמן / חשב שהוא חכם יותר מכולם / אדם שישן וישן והתעצל לקום ולעמול. ומע"ג התחרט על עצלותו מאוחר מדי.

התמונה של המצבה נעשתה רבת מכר בין כאלו שרצו לעוד לזריזות. עצלות אינה דווקא לשכב במיטה, יש אנשים שעמלים בחריצות וגבורה על מה שלא צריך, או פחות חשוב להתעסק, כשהם מתעצלים מלעשות את הפעולה המתבקשת כעת.

בסיפור לצעירים חייבים לסיים בסיום שמח, שלא לעורר סיוטים, ועוד זאת שהצעירים שמחים ומתחברים לשמחה, דבר מצער אינו מתקיים במוחם הקטן, הם מעבירים אותו ממוחם (הג"ר ראובן לויכטער שליט"א)

וניתן להדגיש את רשעותו של הנידון, ובכך בכל השלבים אין סימפטיה כלפיו. וניתן להדגיש שלא נאמר במדרש 'מעשה ב...!' יתכן שהוא משל. אבל הנמשל אמיתי כל כך...

מחירת בבית האסורים בזמנינו

בימי אלול תשפ"ב? הראה השי"ת המחשה חיה למשל זה, קבוצה של ארבעה אסירים שנמלטו מן הכלא דרך מנהרה, ממש כמתואר, הפלא ופלא שבזמנינו עידן המצלמות וההסטרות, שכל אזור בתי הכלא מואר באור מסנוור במשך כל הלילה, הצליחו 4 מחבלים שפלים להימלט בצורה כל כך פשוטה מהכלא.

בריחתם גרמה מתח גדול בישוב בא"י במשך כמה ימים עד שנתפסו מסתתרים תחת משאיות, ובלילה גנבו פירות מפרדס סמוך. יתכן שהיה זה במיוחד בשביל לתת המחשה חיה לסיפור המחירת, לעורר את אהב"י בימים אלו, שניתן להימלט מהדין על ידי מחירת התשובה.

ראש השנה

זנדל קס לסליחות

טובל ושרץ בידו

בעלי המוסר אמרו כי יתכן שאדם קם לבקש סליחות ואינו שם לב שהוא טובל ושרץ בידו, שתוך כדי מעשיו הטובים יש בידו עוונות חמורים, ולעיתים דווקא בדרכו לתשובה מתקוטט, פוגע בזולת או מחלל שם שמים באופן העולה מאה מונים על זכות בקשת הסליחות. הובא בזאת תיאור על הגביר שקם לסליחות, מתוך מטרה שלבסוף כל תלמיד וגם מבוגר יחפש במעשיו לראות שחלילה אין זה בא על חשבון אחרים, ודברים אחרים.

זנדל הגביר, התרגש מאוד בבואם של ימי הרחמים והסליחות, ובפרט שהיה לו הרבה על מה לשוב לפני ה'. זו לו כבר שנה מיום שמחת תורה ועד ליום הראשון של סליחות לא פקד את בית הכנסת הגדול של העיר, בעצלותו התפלל בסלון ביתו.

כבר ביום חמישי שלפני ב'מוצאי מנוחה' קרא אליו ללשכתו המפוארת העומדת בירכתי ביתו, את המשרתת האלמנה העניה העובדת בביתו, והודיע לה כי כידוע לה ביום ראשון הקרוב מתחילים לומר סליחות, ובבית הכנסת הגדול בעיר מתחילים לומר בשעה 4:00 לפנות בוקר, מוטל עליה להעירו בשעה 3:00 בלילה, וזה תפקיד רב אחריות, כדי שחלילה לא יאחר לאמירת הסליחות, ומי יודע איזו שנה תהיה לו?! בנושא זה אינו יכול להתפשר!!!

המשרתת נרעדת ומבועתת השיבה בגמגום, כי הדבר אינו אפשרי, מחמת העבודה הרבה שיש לה בבית הגביר שמוציא בשבת סטים של כלים מכובדים ללא מספר. לכל שימוש קל מוצאים כלים נקיים נוספים מהארון המסודר. וכשגומרת לסדר את כל ביתו, עליה להשליט סדר בביתה, ולרוב במוצאי שבתות מגיעה לישון רק בשעה 3:00 בלילה.

הגביר נתן לה שיחת מוסר על עצלנותה, ועל איטיותה הטבעית, ועוד ששכללה ושדרגה זאת במומחיות, ואם רצונה לשמור על משרתה אצלו, ולא להיוותר ברעב ובחוסר כל, מוטב שתמלא אחר בקשתו בדיוק, ולא תהמר על משרתה.

היא יצאה מלשכתו מאוימת, נפחדת, נכלמת ומבוישת עד עפר.

ביום שישי כבר התעודדה מעט מההשפלה של אתמול, אך אז כשפגש בה, המשיך להוכיחה, ואמר: "נזכרתי שגם בעלך המנוח היה בטלן מקצועי שאין כמותו בעירנו, 'ענבי הגפן בענבי הגפן' איני יודע מי מכם היה יותר בטלן, אבל לקראת ראש השנה כחלק משיפור המעשים לעבודת הבורא, אלמד אותך פרק בזריזות".

דמה עלה לראשה, הספד כזה, וזלזול מחפיר שמעולם לא עברה, ובפרט שהפעם היה זה בפני כל באי ביתו, אך לא היה לה אפשרות לפצות פה נגדו.

את השבת עברה במתח יחד עם בני משפחתה היתומים, היא בקושי נרדמה בלילה, ובמשך השבת.

במוצאי שבת החלה לעבוד במרץ רב בכדי לעמוד במשימה הבלתי אפשרית הנצבת לפניה.

מרום חפזונה נשמטה מידיה ערמת צלחות יוקרתית, ושנים מהם התנפצו בקול רעש מצלצל. במקום לומר 'מזל טוב' כמקובל אצל יהודים טובים, צעק עליה הגביר צעקות כאלו שכל הבניין רעד.

כעת היה עליה להשקיע זמן נוסף בניקיון השברים. עד שבסוף סיימה יותר מוקדם מהרגיל, ואצה רצה אל ביתה, היא ארגנה מהר את ביתה, ובשעה 1:00 בלילה כבר פנתה לישון.

הבעיה היתה שמרוב הוצאת מרץ ומתח לא הצליחה להירדם עד 2:00 בלילה.

הוא צעד בנעליו המהוקצעות בפסיעות גסות ברחובות השקטים והחשוכים, מעיר שנית את התינוקות שהספיקו להירדם אחרי צעקותיו. וכן בכל הדרך לבית הכנסת.

בית הכנסת המה במתפללים, לא היה מקום פנוי, בחור צנום שאל את הגבאי היכן יוכל לעמוד לאמירת סליחות. הגבאי שלחו לשבת על מקומו המאובק של זונדל.

זונדל נכנס לבית הכנסת רוצה בכדי לחזור בתשובה, ולפתע כשהגיע למקומו רואה חצוף מחוצף, נער צעיר עומד על מקומו שקוע בתפילה לפני בוראו ופניו להבים.

דמו של זונדל עלה לראשו, כעסו לא ידע גבול, וכי בגלל איזו משרתת או בחור צעיר יפסיד את מצות התשובה???

ב'עזות דקדושה' שלא היה אלא 'כעס בהמי' נשא אותו אל על והניפו במתלה מעילו, והרחיקו לעיני כל ישראל עד לקצה בית הכנסת, כאחרון הגנבים תוך כדי תוכחת מוסר בצעקה: "גנבים באים להתפלל?"

בחור זה שנפל לידי החסונות היה לו עבר של טראומה רגשית בתחילת הקיץ בזמן שריפת חמץ, כל הקיץ הוא עבד עם מטפלים רגשיים עד שהשתקם לגמרי, וכעת אחר חצי שנה, החזיר זונדל את כל הגלגל לאחור.

הוא החל לגמגם, ולומר "הגבא הגבא הגבאי..." יותר לא הצליח לומר, אך גורלו של הקרבן הבא הגבאי כבר נחרץ בעיניו. הוא הרגיע אותו: "אל תכנס ללחץ אני לא אוכל אנשים".

באמירת סליחות ניגן לעצמו בקול במקום בו אחז, והפריע למתפללים סביבו.

בין הסליחות לשחרית, אחר שסיפר קבל עם ועדה על עצלנותה של המשרתת שלו, והאיחור שלו לסליחות בגינה זו עליית מדרגה בעצלות ולכן פוטר עוד לפני סליחות קולו הרועם נשמע ברור עד לקצה העזרת נשים, מקום מושבה של צדקת זו.

כעת התפנה להתייחס להחלפת הגבאי המסור לכל, שדאג לבחור האורח.

הוא שב למקומו הקבוע להתעטף בטלית. אך היות והיה רגיל להתעטף בסלון ביתו המרווח, עשה כן גם בבית הכנסת תוך ששתי המתפללים מצדדיו קיבלו אגרוף כהוגן. הוא השליך את חוטי הציצית לכל עבר והסתובב וכמעט הפיל ארבע אנשים.

זונדל החל להתפלל בקצב המהיר אליו התרגל בביתו, וכשהחזן שהמתין לרב לא סיים החל בדפיקות לחוצות שהלכו והתעצמו. במשך התפילה הלך לו ונעמד לפני החזן להראות לו את פניו הכועסים והפליט: 'נרדם? ישן?!'

עד שהסתיימה התפילה, הרב כבר הספיק לקבל עדכון מהקורה בשטח. הרב הזמין את זונדל מיודענו לשיחה בבית ההוראה. זונדל הסכים בתנאי שלא ישוחח עמו על כסף, כי זה עתה, זכור בעיניו כמו אתמול, נידב צדקה ברוחב לב לזכות לשנה טובה ב...הושענא רבא.

הוא חישב עם זונדל כמה עבירות שהספיק לעשות סביב הקימה לסליחות, ושהיה עדיף עשרת מונים שלא היה קם לסליחות, הרב הסביר לו שאם ימשיך בדרכו זו מהר מאוד הוא יהיה המשרת הבזוי בביתה העשיר של הסייעת שלו, עד שגוו החל לרטוט מבכי.

הרב לא ויתר ותבע ממנו לספק את כל צרכיה של העובדת הנכבדת בביתו לכל החגים, בנוסף לשיפור תנאי עבודתה. מעתה הכלים משבת ימתינו ליום ראשון בבוקר. וכן בכל מי שפגע באותו בוקר. זונדל הפנים את הדברים, ועשה הרבה יותר ממה שהתבקש, ושב בתשובה באמת.

לעיתים מרוב שאיפות טובות, יהודי אינו שם לב כיצד עובר על הרבה דברים בסיסים חשובים יותר.

לעמוד בניסיון הכנס בראש השנה

המשנה ברורה אומר: "כל אלו העניינים (תפוח בדבש, ראש כבש וכו') עושים הכל לסימן טוב, ולכן פשיטא שיזהר מאד שלא יכעוס בימים האלו מלבד גודל האיסור כדי שיהיה לסימן טוב"

רבי יהודה פתיה זצוק"ל מגדולי המקובלים בירושלים לפני כמאה שנים, סיפר, כי באחד מלילות ראש השנה, התארחו על שולחנו ביתו בירושלים כחמישה עניים.. באותם שנים האור בלילות שבת וחגים הגיע מהנרות בלבד. מגורת השמן עמדה על השולחן.

בדורות ההם כל אחד ידע כמה צריך להזהר שלא להפיל את המנורה, בעת תחילת הסעודה אחד העניים עשה תנועה לא רצויה וכל הנרות שהיו על השולחן נפלו התהפכו ונשפכו ונעשה חושך בחדר. התגברתי על עצמי ולא כעסתי על אותו אורה בלתי זהיר.

קמנו להשיג נרות אחרים ושמן, העבירו אש מאש ישנה, והאירו שוב את השולחן.

לאחר כמה דקות, הרבנית נכנסה עם מגש גדול עמוס דגים מעשה ידיה להתפאר. היא התקרבה לשולחן והחליקה מלא קומתה, על שאריות השמן שהיה על הארץ והכל נשפך. (האוכל בכלל ודגים בפרט היו מצרך יקר מאוד באותם שנים, ראש של דג כבר לא יהיה ואפילו לא חתיכת דג, איזו תחילת שנה, איזה סימן לתחילת שנה, לא סימן טוב ואולי דווקא להיפך) ועם כל זה לא כעסתי.

היא היתה על הארץ גונחת מכאב, קמתי לסייע לרבנית להרימה מהקרקע, וגם אני החלקתי והשתטחתי על הארץ בסמוך לה... (מחמת חוסר זהירותו של עני חסר תרבות זה, אדם ללא הכרת הטוב, הוא לכלך את הכל, בזבז שמן, בזבז זמן ביום הדין, שפך את הדגים, יחד עם המארחים, בגדי החג של שניהם טבולים בשמן דגים לכל החג, ובדיוק בראש השנה, כזה ריח אפילו להתרחץ אי אפשר, וכך לעמוד להתפלל? כל זאת מלבד ההחלקה המסוכנת והכואבת, וההשפלה הנוראה. שניהם שוכבים על הרצפה, אוכל אין, וחמשה עניים רעבים ממתינים לאוכל).

אדם אחר מזרז אותם ואומר חברה ראיתם מה קרה, יותר נכון מה עשיתם ומה יצא, נא לברך לעזוב את הבית ולתת לנסות להשליט סדר)

אך באותו רגע חשבתי לעצמי, כי הנה זה הרגע של הניסיון שלי... התגברתי עד מאד, ולא יצאתי משלוות הנפש לכעוס על המצב כלל וכלל. (לא היה לו אפילו כעס בלב!!)

באותה שנה אכן זכיתי לשנה טובה, היו לי הרבה גילויים גדולים וחיידושים בתורה בנגלה ובנסתר. (הרב יעקב הלוי שולזינגר שליט"א)

היהודי בתוכו באמת. הוא טהור וצדיק. ליקוט

הרי אני לפניך ככלי מלא בושה וכלימה.

מעלת היהודי שכל העבירות שעושה אינן נספגות בקרבו אלא הרי הוא ככלי שמילאוהו בכלימה, אך ניתן לרוקנו ויישאר נקי כיום הווצרו. (רבי שלום מבעלז זצ"ל. יינה של תורה)

לא הביט אוון ביעקב ולא ראה עמל בישראל. ביאר האור החיים הקד' שבישראל לא ראה עמל, כי כל החטא הוא רק מבחוץ.

בקריאת התורה בר"ה קוראים ותקח לו אמו אשה מארץ מצרים. אומרים חז"ל זרוק חוטרא לרקיעא אעיקריה קאי. פירוש זרוק מקל עד השמים לבסוף הוא יפול על הארץ למקומו הראשון.

הגר היתה בבית אברהם אבינו אך לבסוף לקחה לבנה ישמעאל אשה מתאימה לו מארץ מצרים. וכן לטובה, יהודי יכול לעבור הרבה גלגולים אולם בסוף אעיקריה קאי.

ומכאן כי אם ישאל השואל מה מועילה התשובה הרי במשך הזמן סוף סוף האדם יתדרדר מדרגתו כעת ויחזור לימי החולין? התשובה שמציאותם של באמת עם ישראל הוא כדרגתם בימים הנוראים, ולא מציאותם כל השנה. ואם זה יסודם אז גם אם ישתנה שנית לבסוף יחזור למקורו וצור מחצבתו. (כששב מובטח שלא ישוב לזה החטא לעולם, ואם פוגם שנית זה פגם חדש, כי האמת היא שהוא צדיק טהור ונקי.

וכן מצינו במדרשים שהעבירות הם רק מבחון לבני ישראל ואפשר לכבסם מבחון וחוזרים לזוהרם.

"מה אגוז זה אם נופל לתוך הטינופת את נוטלו ומורקו ושוטפו ומדיחו והוא יפה לאכילה, כך כל מה שישראל מתלכלכין בעוונות כל ימות השנה בא יוה"כ ומכפר עליהם. הה"ד: "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם". (שהש"ר ו, יז)

אי מה אהלי קדר אין צריכין תכבוסת יכול אף ישראל כך ת"ל "כיריעות שלמה". מה יריעות שלמה זו מתלכלכת ומתכבסת וחוזרת ומתלכלכת ומתכבסת, כך ישראל אע"פ שמתלכלכין בעוונות כל ימות השנה, יוה"כ בא ומכפר עליהם, שנאמר: כי ביום הזה יכפר עליכם, וכתוב: אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו. (שהש"ר א, לח)

שחורה אני ונאווה בנות ירושלים כאהלי קדר כיריעות שלמה (שיר השירים א,ה) שחורה אני כל ימות השבוע ונאווה בשבת, שחורה אני כל ימות השנה ונאווה ביום הכיפורים, שחורה אני בעולם הזה ונאווה לעולם הבא". (ילקוט שיר השירים) (כ"ז ממחזור המפורש יוה"כ)

מדובר על מי ששחורה כל השבוע ובשבת משתנית להיות נאווה!!! לא פחות שחורה אלא נאווה! כיצד? מפרש הפסוק כאהלי קדר כיריעות שלמה, שזהו לכלוך חיצוני שנדבק ומתכבס.

"אל תראוני שאני שחרחרת ששזפתני השמש", כי השזוף רק מבחזן.

וכך תהיה המסקנה בעולם הבא שתישאר נאווה כי זו האמת שהיהודי מבפנים נקי.

"עורו ישנים"

הנשמה הקדושה נמצאת באדם אך ישנה בקרב האדם, וצריך רק להעירה מטרדמתה. וכדברי הרמב"ם בהלכות תשובה פ"ג ד' "אף על פי שתקיעת שופר בראש השנה גזרת הכתוב רמז יש בו כלומר עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מטרדמתכם וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן ושוגים כל שנתם בהבל אשר לא יועיל ולא יציל הביטו לנפשותיכם..." הרי שהחוטאים נשמתם ישנה, ואינם רשעים ח"ו.

ספר אור זרוע הלכות ראש השנה

מצאתי מכתב ידו של ה"ר אפרים מבונא בר יעקב. שר' אמנון ממגנצא יסד ונתנה תוקף על מקרה הרע שאירע לו וז"ל

מעשה בר' אמנון ממגנצא שהיה גדול הדור ועשיר ומיוחס ויפה תואר ויפה מראה והחלו השרים וההגמון לבקש ממנו שיהפך לדתם, וימאן לשמוע להם ויהי כדברם אליו יום יום ולא שמע להם ויפצר בו ההגמון, ויהי כהיום בהחזיקם עליו, ויאמר חפץ אני להיוועץ ולחשוב על הדבר עד שלשה ימים, וכדי לדחותם מעליו אמר כן.

ויהי אך יצוא יצא מאת פני ההגמון שם הדבר לליבו על אשר ככה יצא מפיו לשון ספק שהיה צריך שום עצה ומחשבה לכפור באלוקים חיים, ויבוא אל ביתו ולא אבה לאכול ולשתות ונחלה. ויבואו כל קרוביו ואוהביו לנחמו וימאן להתנחם כי אמר ארד אל ניבי (דיבורי) אבל שאולה ויבך ויתעצב אל לבו.

ויהי ביום השלישי בהיותו כואב ודואג, וישלח ההגמון אחריו ויאמר לא אלך ויוסף עוד הצר שלוח שרים רבים ונכבדים מאלה, וימאן ללכת אליו. ויאמר ההגמון מהרו את אמנון להביאו בעל כרחו וימהרו ויביאו אותו, ויאמר לו מה זאת אמנון למה לא באת אלי למועד אשר יעדת לי להיוועץ ולהשיב לי דבר ולעשות את בקשתי?

ויען ויאמר אמנון: "אני את משפטי אחרון כי הלשון אשר דבר ותכזב לך דינה לחתכה", כי חפץ היה ר' אמנון לקדש את ה' על אשר דבר ככה.

ויען ההגמון ויאמר: "לא כי הלשון לא אחתוך כי היטב דברה, אלא הרגלים אשר לא באו למועד אשר דברת אלי אקצץ, ואת יתר הגוף איסר". ויצו הצורר ויקצצו את פרקי אצבעות ידיו ורגליו ועל כל פרק ופרק היו שואלין לו: התחפוץ עוד אמנון להפך לאמונתנו? ויאמר: לא!!! ויהי ככלותם לקצץ צוה הרשע להשכיב את ר' אמנון במגן אחד וכל פרקי אצבעותיו בצידו וישלחהו לביתו הכי נקרא שמו רבי אמנון כי האמין באל חי וסבל על אמונתו יסורין קשין מאהבה, רק על הדבר שיצא מפיו.

אחר הדברים האלו קרב מועד והגיע ר"ה בקש מקרוביו לשאת אותו לבית הכנסת עם כל פרקי אצבעותיו המלוחים ולהשכיבו אצל ש"צ. ויעשו כן ויהי כאשר הגיע ש"צ לומר הקדושה וחיות אשר הנה, א"ל ר' אמנון אמתן מעט ואקדש את השם הגדול, ויען בקול רם: "ובכן לך תעלה קדושה כלומר שקדשתי את שמך על מלכותך ויחודך ואח"כ אמר ונתנה תוקף קדושת היום ואמר אמת כי אתה דיין ומוכיח כדי להצדיק עליו את הדין שיעלו לפניו אותן פרקי ידיו ורגליו וכן כל הענין והזכיר וחותרם יד כל אדם בו ותפקוד נפש כל חי שכך נגזר עליו בר"ה". וכשגמר כל הסילוק נסתלק ונעלם מן העולם לעין כל ואיננו כי לקח אותו אלוקים. ועליו נאמר מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וגו'.

אחר הדברים והאמת אשר הועלה ר' אמנון ונתבקש בישיבה של מעלה ביום השלישי לטהרתו נראה במראות הלילה לרבנא קלונימוס בן רבנא משולם בן רבנא קלונימוס בן רבנא משה בן רבנא קלונימוס ולימד לו את הפיוט ההוא ונתנה תוקף קדושת היום ויצו עליו לשלוח אותו בכל התפוצות הגולה להיות לו עד וזכרון ויעש הגאון כן:

עיונים באיסור לומר שיעשה איסור

רבי אמנון חלילה לא אמר שיעשה איסור, אלא ביקש זמן לחשוב, וכל מבין יבין שלא רצה אלא להרוויח זמן, ויתכן שהיה יכול באותו פרק זמן לברוח מאותו רשע. בספר חשוקי חמד (זבחים מז.) דן מכמה היבטים על המעשה המובא בספר אור זרוע, והשאלה הראשונה האם עבר איסור באמירה זו.

הרב שליט"א נשאל על זוג שהבעל התחיל בחזרה בתשובה, והאשה מחייבת את בעלה להצטרף אליה ללכת לחתונה של קרוב משפחה שתתקיים תוך כדי חילול שבת, ואירוע ומאכלים שאינם כשרים.

והעלה הרב שליט"א עצה שהבעל יאמר לאשתו שמסכים ללכת, (או שמתכוון ללכת), וביום החתונה יכניס את עצמו לאונס כגון שיעלה את לחץ הדם שלו ובכך בפועל ימנע ממנו להשתתף, בלי לעורר עליו ביקורת. ואומר שנראה שאסור לעשות כן, כי עצם ההסכמה לנסוע לחתונה זו, היא מרידה בה'.

וראיה לכך מהמעשה של רבי אמנון ממגנצא, שהעניש את עצמו, על שהוציא מפיו שהוא צריך לחשוב אם להמיר דתו, ומזה נראה שבאמת היה חייב קצת עונש, על הדיבור שלא הגון, אלא שבחזרתו בתשובה, ובקידוש שמו יתברך עלה ונתעלה מאד.

גם נפסק בשו"ע (יו"ד סימן קנז ס"ב) שאסור לאדם לומר שהוא עובד כוכבים כדי שלא יהרגוהו. אמנם שם מיירי בעבודת כוכבים, אך גם שם מיירי בסכנת נפשות, ולכן אסור רק בעבודת כוכבים, אבל משמע שבשאר עבירות גם אסור לומר, רק שאין צריך למסור את הנפש. (אולי אמירה על עבודת כוכבים היא עצמה חלק מההודאה בה, משא"כ כשאומר שיעבור עבירה אחרת).

ומה שאמר יהוא (מלכים ב י יח) 'אַחַב עָבַד אֶת הַבַּעַל מִעַט יְהוּא יַעֲבֹדֵנוּ הַרְבֵּה', אכן אמרו בגמרא (סנהדרין דף קב ע"א) שנענש על כך, שנאמר (מלכים ב י לא) 'וַיְהוּא לֹא יִשְׁמַר לְלֶקֶת בְּתוֹרַת ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל לְבָבוֹ לֹא סָר מֵעַל חַטָּאוֹת יִרְבָּעַם אֲשֶׁר הִחֲטִיֵּא אֶת יִשְׂרָאֵל', ואמר אביי, משום ברית כרותה לשפתיים, [אך צ"ע אם זה היה עונש, או שזו היתה מציאות בשל אמירתו].

ולכן הצעתנו היא, לעשות בחכמה, שהאשה לא תרגיש שבעלה אינו מכבד את השמחה, ויעשה מסיבת השלמה, אבל שיוודיע שלהשתתף בחתונה עצמה איני יכול. ואם בכל זאת תתעקש, לא יפסיד מזה ששמע בקול הקדוש ברוך הוא, והקב"ה בוודאי יושיע אותו, ויהיה לו הרבה יותר טוב מעתה. עכ"ד

והנה יש כמה מקומות הראשון הוא כלב בן יפונה וכמבואר בחז"ל, שעשו בתחכום שהיה נראה שעברו איסור ולא עברו, אמנם כאן היתה שעת השמד ממש, ויש סיבה גדולה שלא יהיה נראה שקיבל את הסתתו המרושעת של אותו רשע להמיר דתו ח"ו. בספרד היו

אנוסים רבים ששמרו את התורה בסתר. במלחמת העולם אלו שהסתתרו תחת זהות לא יהודית, לא התכוונו להסתיר את שמירת המצוות, וגם מבחינת המרצחים זה לא היה מצילם, כי הם בדקו מוצא.

מראשית השנה ועד אחרית שנה

הגר"ח שמואלביץ אמר אדם הצטנן וחלה, ונפטר בחנוכה, ואמרו עליו שנפטר מצינון, וביארו שהוא לא הצטנן בחנוכה אלא שהוא היה קר בתפילה ובתשובה בראש השנה בתחילת השנה.

היה אדם שקנה כרטיס פייס, ועלה בידו לרכוש בדיוק את הכרטיס הזוכה, אך לפני ההגרלה החליט להחליף כרטיס עם חברו, והכרטיס שהיה אצלו, ובמו ידיו החליף עם חברו עלה בגורל והחבר שהחזיק בו זכה בפרס הגדול. הוא הרגיש שהזוכה היתה בידו, ובמחוי יד ביטלה. אמרו לו רעיו אל תצטער תהיה בטוח שאילו היית אתה נשאר עם הכרטיס לא היה המספר הזה עולה בגורל, כי אנשים זוכים בכרטיסים, כלומר מי שנגזר עליו להרוויח ירוויח, כי בני אדם אדם זוכים ולא כרטיסים זוכים באנשים. - ולפי מה זוכים? לפי ראש השנה.

בזכות קיום מצוה בעיתה

הרה"ק רבי אלעזר רוקח זצ"ל מאמסטרדם הפליג בספינה לארץ ישראל. בתוך ימי נסיעתו באניה חל ראש השנה. כליל החג היתה סערה גדולה בים, עד שהחלו קרשי הספינה להתרועע, ולפנות בוקר נעשה חור בספינה, הסערה היתה במלוא עוצמתה, והמים החלו להיכנס לספינה ולהכביד עליה. פנו נוסעי הספינה היהודים לרבי אלעזר שיתפלל לה' שיצילם מלרדת במצולות ים. ביקש הרבי שיבררו מתי זמן עלות השחר, כדי שיוכל לתקוע בשופר. ובינתיים התכונן למצוות תקיעה, מיד בהגיע הזמן תקע בשופר, ועד שסים שלושים קולות הים נרגע מזעפו. בהמשך הצליחו המלחים לתקן את החור שנפער, שאבו את המים הרבים החוצה, והספינה המשיכה בהפלגה על מי מנוחות.

לאחר מכן שאלו את רבי אלעזר איזה מופת וייחודים הוא עשה בתקיעת השופר. השיב הרב לא עשיתי שום דבר, אלא כשראיתי את הסכנה הגדולה, חיפשתי להספיק לקיים את המצוה החביבה של תקיעת שופר, וזכותה של קיום מצוה בזמנה הוא שהציל.

כשאנו מחפשים בימים אלו להרבות במעשים טובים שיעמדו לנו לזכות נגד השטן, הדבר הראשון הוא לקיים את המצוות. הגמרא שואלת למה תוקעים בשופר? ומתרתת כי ה' אמר תקעו. הדבר שמציל יותר מהכל הוא לעשות מצוות. מה רבה זכותה של כל מצוה כתיקונה, לכפר על עם ישראל.

הזמיר

ניצול הימים למהותם ולא לאכילה ותענוג

היה משרת של גביר שראה שאדונו נסע לדרך רחוקה מאוד ע"מ לקנות זמיר. כשחזר מנה את צרור כספו וסיכם עם אשתו שחסכוניותיהם כל ימי חייהם מספיקים בשביל לקנות לעצמם ציפור זמיר כאדונו, וממחשבה למעשה, אדונו הדריכו היטב איזה עוף לבחור.

כשחזר עם האוצר הסתפק כיצד ערב לאכלו, והכין חציו בצלי, וחציו בישל. אך מה התאכזב שכל טרחתו היתה לריק טעמו היה גרוע מהתרנגול הפשוט ביותר.

חזר אל אדונו בטענה: הטעית אותי!

אמר לו האדון: "זמיר לא הורגים ולא אוכלים - זמיר מזמר וזמרתו עריבה יותר מכל מאכל ומשקה בעולם".

עלינו לדעת את מהותן של ימי ראש השנה, לא לאכילה ותענוג אלא לתפילה וקרבת השי"ת. ועם זאת השמחה בקרבת ה' כמ"ש בפסוק "נִיאֲמַר לְהֵם לְכוּ אֲכִלוּ מִשְׁמְנִים וְשִׂתוּ מִמִּתְקִים וְשִׁלְחוּ מִנּוֹת לְאֵין נְכוֹן לוֹ כִּי קְדוֹשׁ הַיּוֹם לְאֲדֹנָיו וְאֵל תַּעֲצְבוּ כִּי הִדְוֹת ה' הִיא מְעַזְכֶּם" (נחמיה ח, י)

עבודת התשובה

שער מחיר הדגים

מעשה שהערבים בטבריה יקרו את שער הדגים, תוך עשי"ת. בכדי לתקן את הדבר צדדו ראשי הקהל לגזור לא לקנות דגים עד שיעמידו את השער על מתכונתו.

כשהופיעו העסקנים בפני האדמו"ר הרה"ק רבי אברהם מקליסק זצ"ל, לקבל את הסכמתו לצעד זה. נענה רבי אברהם ואמר: אמנם צודקים אתם בהצעתכם וכהלכה אתם

אומרים, אולם תמהני עליכם כיצד יש לכם הכוח והזמן לחשוב על-כן בימים הללו שספרי חיים פתוחים... (יינה של תורה)

עבירה גוררת עבירה

אם נותנים ליצר הרע דריסת רגל, זה משפיע ומעכיר את הכל עד שהיצר ירחיק אותו לגמרי ח"ו מהתורה והמצוות, ללמדך שאסור לוותר לו על כלום.

משל לאדם שרצה לקנות דירה במרכז העיר, אך מה יכל לעשות שבעל הבית התנגד בכל תוקף? בליט ברירה שכנעו למכור לו, מתלה אחד בודד בדירה, שיוכל להניח בו את מגבעתו ותרמילו כשמסתובב עם סחורתו במרכז העיר הגדולה.

השבוע הראשון עבר כרגיל, כשהקונה הטרדן הפסיק את פיתויו למכור לו את הדירה. בשבוע השני הניח דבר והלך.

בשבוע השלישי, החל לבקר את המתלה שלו בשעות לא שעות במשך כל הלילה.

בשבוע הרביעי תלה עליו בשר למשך שבוע...

ובשבוע החמישי תלה שק דגים לעשרה ימים...

בהמשך הוצע לו כל החדר במחיר מציאה,

ואחר שבועיים קיבל את הדירה כולה בחינם...

והנמשל שאם היצר הרע רוצה להכנס ללב יהודי אף אחד לא יסכים לו, מה עושה הייצר, נאחז בדבר קטן וזעיר, שדרכו ישיג את האדם כולו.

הוא תופס ילד בדבר אחד שולי, למשל שילך לישון מאוחר, או שיגרר למריבה, עמדה זו מקנה לו אט אט שלטון מלא על כל האדם כל היום כל השנה. בימים אלו אנו מסלקים את אותו יצר, אבל כזה יצר חייבים לסלק לגמרי, כי עבירה עלולה לגרור את האדם לעבירות בלי גבול.

רב הונא בריה דרב יהושע שב לחיות בזכות ויתור

אחד המידות ביג' מידות הוא נושא עוון אומרים חז"ל שלמי ה' נושא עוון? למי שעובר על פשע למי שמוותר לאחרים.

הגמרא במסכת ראש השנה מספרת עובדה נוראה על רב הונא בריה דרב יהושע שהיה חולה מאוד ועלה רב פפא לבקרו וחשב שכבר נפטר או כמעט נפטר וביקש שיכינו לו תכריכין, ולבסוף התרפא והבריא. רב פפא התבייש לראותו כי כבר חשבו למת. אמר לו רב הונא אין לך מה להתבייש כי לא טעית באמת צדקת שנקנסה עלי מיתה והייתי אמור למות, אבל הקב"ה אמר הואיל והוא מוותר בדבריו תוותרו לו ותחזירוהו לחיות. רואים כמה מרוויח לעצמו אדם המוותר לזולת.

מעשה שנגלה לרבי אבא

סיפרו חכמינו זיכרונם לברכה: מעשה ברבי אבא שישב בשער לוד, וראה אדם אחד בא מן הדרך והוא עייף, כנס איתו אדם לחורבה אחת וישב תחת כותל רעוע ונרדם. נסתכל בו רבי אבא וראה נחש מגיח ממאורתו ובא לשוך אותו האיש, מיד יצאה כנגדו חיה אחת מן החורבה והרגה לנחש.

כשהקיץ האיש וראה נחש מת כנגדו קם על רגליו ללכת משם. כיוון שעקר רגליו מיד נתמוטט אותו כותל רעוע ונפל על המקום שאותו איש שכב שם קודם. בא רבי אבא אצלו ואמר לו מה מעשיך? שהרי עשה לך ה' שני נסים, ולא על חנם זכית לזה.

אמר לו: לעולם לא גמל לי אדם רעה שלא נתפייסתי ממנו (התפייסתי אתו) ומחלתי לו מיד. ואם לא הייתי יכול להתפייס לו מיד – לעולם לא עליתי על מיטתי לישון עד שמחלתי לו, ולא הייתי חושש לרעה שגמל לי, ולא די בזה – אלא שמהיום ההוא והלאה הייתי משתדל לעשות עמו טובה. רואים שמי שמוותר זוכה לניסים גלויים.

אמר ר' אבא: ראוי הוא שיעשה לו הקב"ה נס על נס. בכה ר' אבא ואמר: גדול מעשה של זה מיוסף, שיוסף – הרי היו אחיו והיה לו לרחם עליהם, אבל מה שהאיש הזה עשה, יותר מיוסף.

פתחו לי פתח כחודו של מחט

היתה בחורה שעברה את שנות המלחמה, ואיבדה את כל משפחה, ונותרה ללא גואל ותומך, איבדה את מורשת הדורות והתנתקה מהיהדות. היא נישאה ליהודי כמותה, וחיו ללא סממן יהודי. במשך השנים התבססו וגרו בבית על שפת הים במיאמי.

יום אחד כשהם ישבו בביתם, ראו יהודים עם כיפות וזקנים, מגיעים בבגדי חג, ומתפללים לכיוון הים. הבעל התעניין למעשיהם, והאשה שהגיעה מבית שומרי תורה ומצוות, ידעה להסביר שהיום ראש השנה, ויהודים אלו מקיימים את מנהג אמירת 'תשליך', הבעל שזע משהו בקרבו בהשפעת יום הדין, החליט שאם הזדמנו לו יהודים לתפילה בקרבת ביתו ירד להצטרף אליהם. כשירד הם כבר סיימו, אבל אדם מבוגר אחד, נאות להישאר עמו והראה לו במחזור מה לומר, לבסוף ברכו זה את זה, ואמר לו את שמו.

היהודי שב לביתו וסיפר לרעייתו, שזקן בשם... הראה לו את התפילה, האשה נבהלה, הלוא זהו שם משפחתה מלפני המלחמה, ושם אביה, וביקשה שיתאר בדיוק איך היה האיש נראה, ואכן התברר לה שאביה שנהרג על קידוש ה' במלחמת העולם השנייה, כנראה הופיע מהשמים להראות לבעלה במחזור מה להתפלל. הדבר עורר אותם להמשיך להתעניין בעברם ובהווה, עד שזכו לשוב בתשובה שלימה לצור מחצבתם. (הרב יצחק פנגר)

למדים אנו מה שיהודים מתבוללים יכולים לזכות, כשהם עושים את המעט שנדרש מהם, לרדת לתשליך. - כשהוא מצידו עשה את המעט שהיה ביכולתו, לרדת להצטרף לתשליך, אמנם התפילה היא קצרה ועד שהחליט וירד, כולם סיימו וכבר הלכו, אבל הוא עשה את שלו, ומשמים סייעוהו וזיכוהו שחמיו הגיע להראות לו את התפילה, ואת הדרך הנכונה בחיים. הדבר מעודד ומלמד, להתחיל במה שמוטל עלינו, ההמשך הוא בידי שמים.

פתחו לי פתח - להיות עקבי בלי לסגת

סיפר ת"ח חשוב מנקיי הדעת שבירושלים: לפני כעשר שנים היה אברך חשוב שקיבל על עצמו יחד עם זוגתו לבוא לומר את כל ספר התהילים על ציונו של רבי לייב בעל היסורים זי"ע הטמון בעיה"ק צפת, לישועת ביתו שבגרה ועדיין לא מצאה את זיווגה.

באחד הימים נסעו לקיים את הבטחתם, בהתקרבם לעיה"ק צפת, החל לרדת שלג סוער באזור הצפון, ועל יד מושב ראש פינה החליטה זוגתו לשוב על עקבותיה אל ביתם בבני ברק. אולם בעלה היה נחוש בדעתו כי הוא יגיע לציון ויהי מה.

הלה אכן הגיע למרומי בית החיים העתיק בצפת, שם חשש כיצד ימצא את המקום ביום שלג? לשמחתו ראה מרחוק כי ליד הציון עומד יהודי וקורא אף הוא תהילים. הוא ניגש בחרדה ליד הציון והחל אף הוא באמירת תהילים, מתחילת הספר עד סופו.

בסיימו את הספר חפץ היה להגיע לתחנה בשביל לשוב לביתו, אולם לא ידע להגיע בעת שהכל שומם. הוא ביקש מהיהודי העומד לידו הסבר כיצד מגיעים לתחנה המרכזית, הלה התנדב בשמחה ללכת עמו יחד עד לתחנה. משהגיעו ליד תחנת האוטובוסים ביקש האברך להודות ליהודי הנ"ל, אולם כהרף עין נעלם הלה מן המקום וכמה שניסה לאתרו לא מצאו. בחסדי ה' השלג לא נערם לגבהים והגיע אוטובוס אשר לקחו מאזור הצפון.

בהגיעו לביתו סיפר לזוגתו את כל אשר קרהו, והעלה בפניה כי חושב הוא שאותו יהודי היה אליהו הנביא ז"ל. האשה נדה לו בראשה, כיצד זה אברך בר אוריין כמוך נכנס לדמיונות, כנראה שהוא היה זריז דיו ותו לא. האברך שהדברים לא הניחו את דעתו, ניגש אל מרן הגר"ש ואזנר ושח לו את סיפורו. מרן זצ"ל השיבו בניחותא, כי אל לו להיכנס לדמיונות, מסתמא האיש הנ"ל הזדרו ולכן לא ראהו.

והנה למחרת בבוקר הגיע אל בית האברך שליח מיוחד מהרב ואזנר שביקשו שיבא אליו. הלה הזדרז כמובן להגיע בהתרגשות לבית הרב. משנכנס פנימה אמר לו הרב: "אני מתנצל כי אמרתי לך אתמול שמסתמא מדובר באיש זריז, אמנם זה לא היה אליהו הנביא זכור לטוב, אך זה היה רבי לייב בעל הייסורים בעצמו.

ומנין לי זאת? שכן הלילה רבי לייב נגלה אלי בחלום, ואמר: "אני רבי לייב בעל הייסורים בעצמי, אשר שהיתי עם אותו אברך בכל זמן אמירת התהילים ליד ציוני, שכן לא רציתי להשאירו לבד ביום שלג, וליוויתי אותו עד התחנה, ותאמר לאברך זה כי גם תפילתו התקבלה, ובחודש הקרוב ביתו תתארס", וכן הוה.

יום הכיפורים

סעודת ערב יום הכיפורים

טור הלכות יום הכיפורים

מאהבת הקדוש ברוך הוא את ישראל שלא צווה להתענות אלא יום אחד בשנה ולטובתם לכפר עוונותיהם. וציווים שיאכלו וישתו תחילה כדי שיוכלו להתענות ושלא להזיק להם העינוי. משל למלך שהיה לו בן יחיד וגזר עליו להתענות יום אחד וצווה להאכילו ולהשקותו קודם כדי שיוכל לסבול. וכן נוהגין להרבות בו בסעודה.

ומביא במדרש מעשה בשוטר העיר שאמר לעבדו קנה לי דגים ולא מצא אלא דג אחד ונתן בו זהוב. והיה שם יהודי חייט והוסיף עליו עד שהעלוהו לחמשה ונשאר לחייט. בא העבד אל אדוניו וסיפר לו כל המאורע.

שלח השוטר אחר החייט ואמר לו מה מלאכתך אמר לו חייט אמר לו ולמה קנית דג שוה זהוב בחמשה זהובים. ולא עוד אלא שלקחתו מיד עבדי ששלחתיו לקנותו לי.

השיב לו והיאך לא אקננו אפילו בעשרה כדי לאכלו ביום כזה שצונו הקדוש ברוך הוא לאכול ולשתות. ושאנו בטוחים שהקדוש ברוך הוא יכפר לנו עוונותינו. אמר לו אם כן יפה עשית ופטרו והלך לשלום.

מוסיף הבית יוסף: ולפי עניות דעתי כפשוטו הוא דרך השיב לשוטר, דאם היה קונה הדג להנאתו למלאות תאוותו היה זה מעשה רע וראוי לענשו על כך אבל כיון שלא נתכוין אלא לקיים מצוותו יתברך שציונו הקדוש ברוך הוא לאכול ולשתות ונקבל ממנו יתברך שכר גדול כאילו נצטוינו להתענות בו בודאי הכל יודו דמצותו יתעלה קודמת לכל מי שלא בא לקנות הדג לשם קיום מצוה אלא לצורך אכילתו בלבד. ולפי ביאור הבית יוסף יתבאר שענה "כבוד השר עוסק באכילה ואני עוסק במצוה לכן סעודתי קודמת".

הבית יוסף ביאר, שיש לחלק בין אכילה סתם שהמשקיע בה הרבה זו זלילה וראוי לקונסו בכדי שלא ייקר את השער, וכן בשביל לחנך את בני האדם להגבלה בהוצאות האכילה, לבין סעודה מיוחדת של פעם בחיים מחילת עוונות, ובכל שנה ושנה מחדש, סעודת שמחה שאינה מזדמנת בכל השנה כולה. לפי"ז כוונת הטור ללמדנו בזה שהאכילה בעויה"כ הוא דבר יקר ונדיר.

ואולי ניתן לבאר שאומר לו אמנם זלזלתי בארוחת שוטר העיר, אולם זה לצורך סעודת מלך העולם שציוני לאכול. ומי ומה אתה לפני בורא העולם? ופטרו לשלום.

ועוד הוסיף שאנו בטוחים שהקדוש ברוך הוא יכפר לנו עוונותינו. וכי יש לך שמחה בעולם יותר ממחילת עוונות, הרי זו הצלה ממוות לחיים?

עו"ל שהוא הבהיר לו בהסברו ברור: אתה "מלך אביון בלה ורד שחת..." והמושל כשמע את אמונתו האיתנה של היהודי שהכל מהקב"ה והמושל אינו יכול לשנות דברים, ויהודי בעויה"כ הוא מושל יותר ממושל המחזו והוא ראוי לסעודה יפה, ולא המושל,

הושפע ממנו עד שהאמין בזה, והכניע אף את עצמו לפני בורא העולם, כי מי כמו מושל העיר שיודע כמה אנו תלויים ברחמי השי"ת.

חסירות לזולת

מה היה נחוץ יותר להגרי"ס מתפילת כל נדרי

שנה אחת התעכב רבי ישראל סלנטר להגיע לתפילת "כל נדרי" בבית מדרשו כולם עמדו והמתינו ורבי ישראל טרם נראה הלילה מתקרב ובלית ברירה יצאו לחפשו ומצאוהו שעמד בבית אחד והשגיח על תינוק שאמו הלכה להתפלל את תפילת: כל נדרי התינוק בכה ולא היה מי שישמור עליו. עמדו לפני מרן הגרי"ס שתי ברירות, מצד אחד כל אנשי קהילת סלאנט ממתנים לו לכל נדרי, ומצד שני ילד קטן בוכה? העדיף גדול הדור להרגיע את התינוק, וכך נמצא הגרי"ס עומד ומרגיע את התינוק רק כאשר התנדב מישהו להחליף את רבן של ישראל בשמירה על התינוק ואז יכל ללכת לתפילה. (יש מספרים סיפור זה על הצדיק רבי משה ליב מסאסוב. מ. ל.)

התפילה עלתה על ידי חסד עם החלוש

החזן בבית מדרשו של השר שלום מבעלזא איחר מאוד ביום הכיפורים לתפילת שחרית, מפני שהיה עסוק עם יהודי חלש בביתו שהיה צריך לחמם לו מים ביום הכיפורים ולהכין לו משקה!!! החזן ניגש להתפלל בלב נשבר על חילול היום הקדוש, ועל האיחור הגדול.

כשסיים את התפילה ניגש אליו האדמו"ר ושאלו: "אמור מה עשית היום?" החזן נבהל נורא וחשב שכעת הגיע הזמן שיקבל על מעשיו נזיפה כראוי. אך מה רבתה היתה פליאתו, כשאמר לו הצדיק: הרגשתי שהתפילה שלך היום מיוחדת לכן התעניינתי איזו מצוה עשית לפני כן שזכית לזה.

וצדקה

סיפור שאירע לאחרונה, יהודי שעבד כפועל בסולל בונה, נפל מקומה שביעית, כתוצאה מהמכה היה רדום שנה וחצי, במשך הזמן אפסה התקווה שיתעורר והעבירוהו לבית אבות ויזניץ בבני ברק.

לפתע יום אחד התעורר מתרדמתו. בהתחלה עדיין היה חלש מדי מכדי לדבר, אחר כמה ימים כשכבר היה מסוגל לדבר סיפר שלפני שנפל הוא היה רגיל שולח תמיכה חודשית לאיזו אלמנה. ושאלו אותו בשמים: אם ישיבוהו לחיים האם מתחייב להמשיך לתמוך באלמנה. והשיב שהוא מתחייב, ולפתע התעורר.

כשבאו לתת לאלמנה את התמיכה, סיפרה שהיא אינה מכירה את מיטיבה, אבל שמעה שנפצע, וראתה שעובר זמן והתמיכה שתמך בה הפסיקה, והיא החלה לדאוג ובדיוק באותו הלילה עליו סיפר, היא התפללה לה' והתחננה לפניו יתברך שמו כל הלילה, מה יהא עליה שהיהודי שהיה מסייע לה הפסיק את תמיכתו.

הסיפור מעמיד את זכותה של מצות הצדקה וחסד בזמנינו שהביאה לרפואה פלאית מעל הטבע, תואם בזמן לתפילה אמיתית מעומק הלב. מפעים מה שניתן לפעול בדורנו עם כספי צדקה לעידוד נפש יהודי.

חסד הוא דאורייתא

רבי גדליה שיינין שליט"א היה בעל תוקע עשרים ושמונה שנה אצל הגריש"א זצ"ל וסיפר שבשנה אחת חל ראש השנה בשבת, וביום השני של ראש השנה לאחר התפילה הוא עלה לביתו של הרב אלישיב ותקע שם את התקיעות הנוספות (רש"י, שברים פשוטים, תימני וכו').

לאחר התקיעות הוא אמר לרב אלישיב שכיון שהרבנית ע"ה חולה אולי הוא יכנס לחדרה כדי לתקוע שם. הרב אלישיב הסתפק מאוד בדבר ואמר שכיון שזה יום שני שהתקיעה רק מדרבנן, ומדובר על אשה שכל החיוב שלה לשמוע שופר הוא רק מזה שנשים קיבלו עליהן לשמוע שופר, ומדובר על חולה שהיא אנוסה, לכן החיוב כאן הוא לא חזק כ"כ ולכן אינו רוצה להטריחו בחינם.

כאשר הוא ירד במדרגות הרב אלישיב רץ אחריו ואמר שאם הרבנית תשמע תקיעת שופר היא תשמח ויש בזה חסד וחסד זה דאורייתא ולכן הוא מבקש ממנו לחזור ולתקוע בשביל הרבנית.

עבודת ערב יום הכיפורים של החזון איש לתת תחושה טובה לחולה

סיפר סבי רבי שלמה לוריניץ ז"ל, אחרי הבחירות בשנת תשי"א, נפלתי למשכב. באותה תקופה, במערכת הבחירות שקדמה לכניסה לכנסת, הרבה לבקר במעברות העולים לצורך מסע בחירות, ולקה ב'טיפוס הבהרות'.

שכבתי חולה בבית החולים "אסותא" בת"א, לפני יום הכפורים של שנת תשי"ב, שאלה רעייתי את מרן האם מותר לו לצום? אחרי שערך בירור מקיף ויסודי, פסק לה מרן שאני צריך לאכול. היא הוסיפה שהיא חושבת שאני אצטער עם זה.

בערב יום כיפור, בשעות הצהריים, הופתעתי. לא יכולתי היה להאמין למראה עיני, מרן הופיע בפתח חדרי...

מרן פתח ואמר בהאי לישנא: "לא היה לי ספק שתציית להוראתי ותאכל ביום כיפור. אבל חששתי שתהיה לך עוגמת נפש על מה שאתה נזקק לאכול ביום כיפור, ולכן באתי להגיד לך, שכשם שמצוה לצום ביום כיפור, כך מצוה לאכול למי שהוא חייב לאכול. אני רוצה - אמר מרן, שתאכל בלב שמח, 'לך אכול בשמחה לחמך'."

הוא ברכני ואיחל לי גמר חתימה טובה, ועזב. עבור מרן היה בקור זה דבר קשה ביותר. באותם הימים הדרך מבני ברק לבית החולים "אסותא" ארכה זמן רב, הוא נסע באוטובוסים, והיה ערב יום כיפור, וכל זאת למה? כדי להרגיע אדם צעיר, שלא תהיה לו עוגמת נפש מזה שהוא צריך לאכול ביום הכפורים...

ההסבר לכך טמון בדברי מרן אשר העיד על עצמו (קו"א א, לג) "נהנה אני לשמח לבות בני אדם ומאד חובתי להיזהר לגרום אי נעימות לאדם אף לרגע אחד".
(במחיצתם ח"א עמ' 120)

עבודת הקודש של הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל בערב ראש השנה

בשנה אחת בליל ראש השנה יצא עשן מפניו של הגרשז"א זצ"ל, בני הבית דאגו ואז הסבירו להם, שהרב בער"ה שנזכר לעלות על ציוני נפט' הלך לבקר חיים, ועבר בבתי אבות מוסדיים, והיו מרעיו שהשתבשה עליהם דעתם כגון אחד שנוף: "שלמה זלמן רק עכשיו אתה מגיע, איפה אתה כל השנה", הרב לא הקפיד, הוא הסביר שכנראה אותו ידיד כבר אינו בדעתו. וכך הלך במסירות ממקום למקום. (מנכדו).

לאחר שבא לבקר את רעהו החולה והתנצל שאין זמנו פנוי, אמר לו החולה: "חלילה אין לי טענות על אף אחד, אנשים עסוקים כל אחד בענייניו, אבל רבי שלמה זלמן כבר היה לבקר אצלי שלוש פעמים".

תפילת ייחודית

לפני כשבעים שנה היה בחור בישיבת פוניבז' שלא חש בטוב, וביוה"כ שכב חולה בדד בחדרו. לתפילת נעילה התפילה המיוחדת אותה מתפללים פעם אחת בשנה, אחד הבחורים הלך לעודד את החולה והתפלל בעצמו לצדו ביחידות בחדר.

נשמע שמדובר בבחור כנראה חסר רגש ברוחניות, בחור שאינו חושב על עתידו, ועל עם ישראל הצריכים את תפילתו, בזמן הקדוש הזה לא היה לו מה לעשות אלא להתעסק עם חולה לדובב את מצב רוחו, במקום להתפלל עם כל גדולי ישראל דאז בישיבה.

אך כשנשמע מי היה אותו בחור הכל יתהפך, מדובר על הגאון הצדיק פועל ישועות רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל שכבר מימי בחרותו גמל חסד לכל נצרך, בהמשך חייו נודע ברבים, וגמל חסדים רבים לכל בית ישראל בתפילותיו. חסד זה התחיל כבר בבחורותו שם בהקרבה האישית למען ביקור חולים, שהחולה לא יצטער שרק הוא לבדו מפסיד.

שבע הקפות לכבוד התורה - ושבע הקפות מפני כבודו של תלמיד

חכם

המהרי"ל דיסקין זצ"ל חס על זמנו שלא ילך חלילה רגע לריק, מה כל שכן כשמדובר על ביטול תורה של ציבור שלם, עם טרחא דציבורא.

באחת השנים אחר ההקפות בשמחת תורה, ביקש המהרי"ל מהגבאי להכריז שמתחילים את ההקפות מהתחלה, כמובן שאף אחד לא הרהר אחר דבריו, ושב לרקוד מחדש במשנה מרץ לכבוד התורה את כל שבע ההקפות.

בדרך לביתו שאלו בנו מה ראה להטריח את עצמו ואת הציבור להשקיע זמן רב בהקפות. ענה המהרי"ל בקצרה, ראיתי שתלמיד חכם פלוני לא קיבל כיבוד כראוי לפי כבודו.

למדים אנו מכך, שלמרות הטרחה המרובה אשר כידוע שהלילה שלפני יום הושענא רבא הוא יום הדין ובוודאי הוקדש ללימוד ותפילה – ובוודאי העייפות רבה, וכל הציבור עייפים וצמאים לא חס על כוחם וזמנם, ואותו תלמיד חכם קיבל כיבוד, אך לא מספיק כראוי לו, ובשביל זה התחיל הכל מהתחלה. כמה עלינו ללמוד ממנו לדקדק כמה שניתן בענייני בן אדם לחברו.

אמירת תהילים

גודל מעלת תהלים. אכתוב מעשה רב מענין תהילים מספר של"ה שכתב בשם עמק המלך שגדול כח תהלים האומרו בכל יום בכדי להלהיב ליבות בני אדם באמירתו בפרט בימים נוראים אלו.

וז"ל בשנת קי"ב שנתיים אחרי הגזרות (שהגיעו הגוים והרגו בכל האיזור) נשאר כפר אחד סמוך לערפורט שלא שלטו בו האויבים והיה יושב איש מסכן וחסיד לא כ"כ יודע לבד פשוטי המקרא והיה זקן ונפטר בשיבה טובה. ותוך ל' יום מפטירתו בא בחלום לחכם אחד מופלג וחסיד שהיה בערפורט ונדמה לו שהיה עומד

לפניו בתכריכין וספר קטן בזרועו. שאל אותו החסיד וכי אינך האיש שקברנו ביום פלוני פה? א"ל כן דיברת אני הוא.

שאל אותו ומה הספר הזה אשר לך? א"ל ספר תהילים. ובאתי להזהירך שתזהיר את בני בישוב ההוא שהייתי דר בו שיבריחו את עצמם מן העיר וימלטו את נפשם כי כלתה אליהם הרעה וימלטו אל הקהילות (אחרות) כי כל עוד שהייתי חי וגמרתי ספר תהלים בכל שבוע כמה שנים בזכות זה האריכו בשלווה וניצולו עד הנה ומעתה אין מי שיגן עליהם. (כי כבר נגזר עליהם כליה קודם כמו כל האזור ורק התהילים החזיק אותם.)

ויהי בבוקר ותפעם רוח החסיד (הוא נבהל מאוד) ושלח שליח מיוחד לכפר בכתבו והזהירם, והנה מקצת היראים דברי החסיד נמלטו וניצולו ומקצתם שנתייאשו מן הפורענות ונשארו שם ולא השגיהו בדברי החסיד עד שפגעה בהם יד ה' ומידת דינו.

ומהיום ההוא ששמע אבי מורי הקדוש ז"ל הדבר הזה לא היה נמנע לומר ספר תהלים כל שבוע עפ"י ז' חלקים, על כן אל תרפה ירך ממנו כי מי שהוא רגיל ודש בס' תהלים הוא דוחה כל מיני פורענויות וכמה פגעים רעים מעליו ומעל ב"ב ומעל משפחתו ומעל כל בני דורו ומגלגל עליו ועליהם כל מיני שפע ברכות וטובות והצלחות אשרי הזוכה ומזכה הרבים עכ"ל.